

Viking Mitolojisinin Temelleri ve Tarihsel Kaynakları

Selahattin ÖZKAN*

Özet:

Ortaçağ boyunca Avrupa'ya korku salan Vikingler inançları, kültürleri ve edebiyatları ile Germen ailesinin uzak ve tanınmayan bir üyesidir. Kuzey Germenlerinden olan Vikingler adlarıyla birlikte anılan İskandinavya'da yaşarlar. İskandinavya üzerinde yaşayan ve Viking inanç sisteminin temellerini oluşturan Viking Mitolojisi'nin Vikinglerin askeri ve politik sistemlerinin temelini oluşturduğu Avrupalılarca ileri sürülmüştür. Vikinglerin Avrupa üzerinde baskısı artıkça inançları incelenmiş ve mitolojileri araştırma eserlerine konu olmuştur. Vikinglerin inançları, Hristiyanlığın İskandinavya'ya ulaşmasına kadar varlığını sürdürmüş, sonrasında ise folklorik özellikler kazanarak işlevini değiştirmiştir. Viking Mitolojisi, dünya mitolojileri arasında efsaneleri, inançsal temelleri ve edebi bağlamlarıyla dikkat çekici bir yere sahiptir. Vikingler yerleşik bir hayata geçip Hristiyanlığı kabul ettikten sonra eski inançları canlı anlatisıyla edebiyatta varlıklarını sürdürmüştür. Tanrıları, doğüstü varlıkları ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerinden türeyen sayısız kahramanlık destanları İskandinav edebiyatında yer edinmiştir. Viking Mitolojisinin günümüze ulaşan anlatılarının odağında tanrıların birbirleriyle olan ilişkileri kadar tanrıların insanlar ve geri kalan doğa üstü varlıklar "jötnar" ile olan ilişkileri de bulunmaktadır. Viking mitolojisinin temellerinde yatan ilişkiler, efsaneler ve edebi bağlantılar ile tarihsel kaynakların açıklandığı bu çalışmada Türkçeye kazandırılmış nadir eserler yanı sıra henüz dilimize çevrilmemiş eserler de kullanılarak Viking Mitolojisinin temellerindeki tarihsel bağlam çözümlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Viking Mitolojisi, İskandinavya, Kaynaklar, Efsaneler, Temel İnançlar.

Abstract:

With their beliefs, culture and literature, Vikings who threaten the Europe through the middle ages, were distinct and unknown members of Germens. Northern branch of Germans known as Vikings, lived on Scandinavia which was also identified with them. Viking Mythology which was blossomed on Scandinavia and became the basics of their belief system was studied by Europeans and seen as the foundation of their military and politic systems. Viking beliefs continued to live until Christianity reached to Scandinavia, then earned folkloric properties and started to change its function. Mythology of Vikings with its legends, basic beliefs and literary connections had a noteworthy place in world mythologies. Even though after Vikings settled and become Christian, Viking mythology continued to live in Scandinavian literature within its gods, supernatural beings and innumerable heroic legends. Not only Gods relations between each other but also their relations with ordinary livings and other supernatural beings "jötnar" was the focus of the Viking Mythology. In this paper; relations, legends and fictional connections which were the foundation of their myths were tried to be explained. Some of the sources of this paper were translated into Turkish. But of course some of them were not translated to Turkish yet. By using these sources, historical context of the foundation of Viking mythology tried to be solved.

Keywords: Viking Mythology, Scandinavia, Sources, Legends, Basic Beliefs.

* Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, seloxys@yahoo.com

Giriş

Dokuz katmanlı kozmosunun Dişbudak Ağacı “Yggdrasil” ile temsil edildiği ve her bir dünyada farklı varlıkların yaşadığını düşünülecek olursa Viking Mitolojisinde zaman ve mekânın tanrılar ve doğaüstü varlıklar ile kişileştirildiği söylenebilir. Viking Mitolojisinin temel kaynakları olarak Ortaçağ elyazmaları, arkeolojik buluntular ve sözlü gelenek sayılabilir. Vikinglere dair en eski tarihi kaynaklarda dahi onların farklı inanç sistemlerinden izler bulmak mümkündür. Örneğin Adamus Bremensis gibi Vikingleri ilk tasvir eden kaynaklar; onların mitolojilerine girmekten kendilerini alıkoyamamış ve tasvirlerle Vikinglerin inanç sistemlerini açıklamaya çalışmışlardır. Öte yandan tarihsel kaynaklar dışında başka yardımcı kaynaklar da vardır ki esas itibarıyla Viking Mitolojisi buralardan günümüze ulaşmıştır. Bunlardan en önemlileri edebi değeri ile çağları aşan bir saygınlığı hak eden *Eddalar*dır. Hint-Avrupa dil ailesinin Germen kolunun kuzey kanadını oluşturan Norse dilinde yazılan bu metinler Ortaçağ boyunca İskandinavya’da konuşulmuş, daha sonrasında ise Hıristiyanlaşma ile birlikte yerleşerek günümüzdeki İskandinav dillerine ayrılmıştır. İzlandaca, Norse kökenlerinden en son ayrılan dil olması sebebiyle en yakını olarak kabul edilir. *Eddalar* da zaten İzlanda’da yazıya geçirilmiş ve günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Viking Mitolojisinin temel kayağı kabul edilen iki *Edda* bulunmaktadır. *Eddalar* Nesir ve Manzum olarak ikiye ayrılmaktadır. *Edda* kelimesinin tam olarak ne anlama geldiği ise tartışmalıdır. Bazı varsayımlar ortaya atılmışsa da henüz bilim insanlarının bir ortak kaniya ulaştığını söylemek mümkün değildir. Araştırmacıların *Edda*’nın ne olduğu ile ilgili ortaya attığı teorileri şöyle gruplandırmak mümkündür: Bir kısmı *Edda*’nın doğrudan “şiir” demek olduğunu söylemektedir. Zira günümüzde kadim Norse diline en yakın kuzey aksanı kabul edilen İzlanda dilinde şiire *óðr* denilmektedir. Bir kısmı ise her iki eserin de derleyicisi kabul edilen Snorri Sturluson’un da yetiştiği yer olan İzlanda’daki *Oddi* kentinden türediğini ileri sürmektedir. Bazı araştırmacılar ise *Edda*’nın büyük anne, ana kadın anlamı taşıdığını söylemektedir. (Hagen, 1904, s. 127) Her nasılsa günümüzde Viking Mitolojisinin temel kaynağı olan *Eddalar*; iki kitabın da ortak ismidir ve aslında *Edda* denildiğinde bu iki kitap akla gelmektedir.

Viking Mitolojisinde doğa olayları mitolojik öyküler ile açıklanır. Vikinglerin çevrelerinde gözlemledikleri doğa olaylarını çeşitli tanrılar ile ilişkilendirdiği aşikârdır. Tanrılar ve Tanrıçalar belirli güçler ile evreni kontrol etmektedir. Bazen uç doğa olaylarının nedeni iki tanrısal güç arasındaki mücadeleye bağlanmaktadır. Savaşlar, yıkımlar ya da felaketler böylece ilahi bir görünüme kavuşturulur. Çevrelerinde gördükleri ve anlamakta güçlük çektikleri doğal yapılar ya da günümüze insanına normal gelebilecek olaylar mitolojik bir nedenselliğe bağlanır. Viking Mitolojisi başta Germen ve Slav Mitolojileri olmak üzere birçok Hint-Avrupa kökenli halklarını mitolojileriyle karşılaştırılmış ve kökenleri araştırılmıştır. (Puhvel, 1989, s. 189; Mallory, 2005, s. 128; Lindow, 2001, s. 29; Simek, 2007, s. 85)

Adamus Bremensis’in eseri “Hamburg Kilisesi Piskoposları Tarihi” *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum*’un dışında kimi kaynaklarda da Viking mitolojisine dair bilgiler bulunabilmektedir. Örneğin İzlandalı ünlü politikaçı, şair ve tarihçi Snorri Sturluson’un *Heimskringla*’sında da Viking mitolojisine dair bilgiler ile karşılaşılacaktır. On üçüncü yüzyılda yaşayan Snorri Sturluson *Nesir Edda*’yı derleyip kaleme aldığı gibi *Heimskringla*’da da kendi kaleminden çıkan bilgiler ile sagalardan derlediği bilgileri bir araya getirmiştir. Snorri bu eserinde Norveç krallarının yaşantılarını derlemiş ve bir tarihçilik misyonuyla efsanevi, yarı efsanevi ve en eski Norveç krallarının tarihini günümüze kadar ulaştırmayı bilmiştir. Ancak Snorri eserini yazarken Viking mitolojisine dair birçok mitos da tarihsel bilgiler ile karıştırmıştır zira Snorri’nin tarih ile mitos arasında bir ayırım yapamadığını görmekteyiz. Birçok ortaçağ yazarı gibi efsanevi ve doğaüstü olayları gerçekmiş gibi aktarmaktan geri durmamaktadır. Bu nedenle de Snorri Sturluson’un *Heimskringla*’sında Viking mitolojisinin konusunu oluşturan tanrısal varlıklar, doğaüstü olaylar ya da efsanevi öyküler gerçekmiş gibi anlatılmıştır.

On ikinci yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Danimarkalı ünlü tarihçi, teolog ve yazar Saxo Grammaticus’un kendisi kadar ünlü eseri “Danların Tarihi” *Gesta Danorum* da Viking mitolojisine dair önemli bir kaynaktır. En az Snorri Sturluson kadar mitos ile tarihi birbirinden ayırmaktan yoksun

olan Saxo kaydettikleriyle efsanevi kimi kişi ve olayları gerçekmiş gibi ele almıştır. Danimarka'ya dair en eski yazılı kaynak olan *Gesta Danorum*; Danimarka kraliyetinin ortaya çıkışından yazarın yaşadığı döneme kadar tüm Dan krallarının tarihini yazmak gibi amacı üstlenmiştir. Ancak bunu yaparken kraliyetin efsanevi ve yarı efsanevi kişiliklerini de gerçekmiş gibi kaydetmiştir. Bugün Viking mitolojisine dair çalışmalar yapan araştırmacılar Saxo'nun kaydettikleri arasından mitolojik olanları ayıklamış ve gün yüzüne çıkarmışlardır. Adamus Bremensis'in aksine Saxo Grammaticus tümüyle içsel bir motivasyonla yaşadığı toplumu ve aidiyet duyduğu siyasal nüvenin kökenlerini araştırmış ve günümüze ulaştırmıştır. Tarihsel bir neden ile yazmış olsa da yazdıkları arasındaki mitolojik bilgiler günümüzde Viking inanç çalışmalarında da kullanılmaktadır.

Günümüzde bir tarihsel bilgi kaynağından ziyade bir edebi tür olarak ele alınsa da sagalar hala Viking tarihi açısından en çok yararlanılan birincil kaynaklardır. Viking sözlü edebiyat geleneğinin bir devamı olan ve büyük bir bölümü on üçüncü yüzyılda İzlanda'da yazıya geçirilen Sagalar, destansı nitelikleriyle abartılı söylemler içermektedir. Ancak yine de birçoğu Vikinglerin bizatihi kendisi tarafından kadim bilgilerin gelecek kuşaklara aktarılması için yazılmış olmasıyla, diğer tarihsel kayıtlar ve arkeolojik veriler ile örtüşmesi nispetinde, tarihi ve mitolojik bilgilerin edinilmesinde kullanılmaktadır. Vikinglerin yaptıkları keşifler, yer aldıkları siyasi mücadeleler ve inançlarındaki kimi nüveler sagalar aracılığıyla çağımıza ulaşmıştır. Sagalardaki verilerin ele alınmasındaki en önemli unsurun diğer tüm birincil kaynaklarda uygulanan yöntemlerin uygulanmasından geri durulmaması gereğidir. Arkeolojik buluntularla desteklenmeyen ya da dönemin önemli kronikleriyle karşılaştırılmayan sagaların Viking yaşamına dair izlenimleri şüpheyile ele alınmalıdır.

Vikinglerin kendi kaleminden çıkan Run taşları da Viking mitolojisinin temellerini ve tarihi bilgilerini günümüze taşıyan bir başka kaynaktır. Dördüncü yüzyıl ile on ikinci yüzyıllar arasında dikilen bu taşlar Vikinglerin kendi dillerinde yazdıkları en önemli tarihsel veridir. Kısa beyitler, anıt hitabeleri ya da kült objeleri olabilen bu taşların ölçüleri çok çeşitlilik göstermektedir. Bazıları bir avuca sığabilecek iken bazılarının boyutları üç metreyi zorlayabilen ölçülere kadar ulaşmaktadır. Üzerinde yazılanlar kadar resmedilen figürlerinde anlamlandırıldığı bu taşlar mitolojik ve tarihi bilgilerimizi, ikincil kaynaklar ile sağlamlayabildiğimiz bir bilgi kaynağıdır. Viking coğrafyasındaki gömü alanları, tarihi alanlar veya yerleşim kalıntılardaki arkeolojik buluntulardan daha net bir anlam ifade eden run taşları artık tümüyle tasnif edilmiş ve araştırmacıların kullanımına açılmıştır. Hıristiyanlaşmanın ardından run taşı dikimi sona erdiği için din değiştirme sürecinin yarattığı tahrifat run taşlarında görülmemektedir, bu etkisin olmaması da aktarılan bilgilerin güvenilirliğini artırmaktadır. (Özkan, 2016, s. 147) Bu özelliği göz önüne alındığında özellikle Hıristiyanlaşmadan sonra yazıya geçirilen sagalardan ya da bizatihi Hıristiyanlaştırılmayı savunarak kadim Viking inançlarını lanetleyerek aktaran Adamus Bremensis gibi tarihsel kayıtlardan daha güvenilir oldukları ortaya çıkacaktır. Ancak Run taşlarındaki metinlerin kısalığı ve çoğunlukla da sahip oldukları mitolojik bilgiden çok az izler taşımaları sebebiyle sagaların ve diğer tarihsel kaynakların kullanılması kaçınılmazdır.

Nesir Edda

Manzum Edda'ya göre daha yakın bir dönemde yazıya geçirildiği düşünülen *Nesir Edda* bazı kaynaklarda *Genç Edda* olarak da anılmaktadır. Bilinen haliyle *Nesir Edda*, üç kısımdan oluşmaktadır: *Gylfaginning*, *Skáldskaparmál* ve *Háttatal* olarak adlandırılan bu üç kısım bugüne kadar zaman zaman farklı araştırmacılar tarafından İngilizce dışında yerel dillere de çevrilmiştir. Öte yandan *Nesir Edda*'nın yazarı tam olarak bilinmemektedir. Çoğunlukla, yazıya geçiren Snorri Sturluson'un eseri sanılsa da aslında Viking halkının ortak mirasıdır. Üçünün bir araya gelip oluşturduğu *Nesir Edda* esasen Skaldlar için hazırlanmış bir Mitoloji el kitabıdır. (Andrén, 2005, s. 106) Skaldlar Viking inanç sisteminin mitoslarını, destanlarını ve efsanelerini şiir formunda nesilden nesile taşıyan ozanlardır.

Nesir Edda'daki üç bölümde üç farklı nitelikteki üç ayrı metin karşımıza çıkmaktadır. İlk bölümünü oluşturan *Gylfaginning* "Gylfi'nin Aldanışı" kuzey mitolojisinin bir özetidir. Diyaloglar halinde yazılmıştır. Öyküde Hárr, Jafnhárr ve Þriði ile Gangleri arasında geçen diyaloglara kimi zaman Odin, Thor ya da diğer tanrılar da karışmakta ve konuşmalarıyla metni yönlendirmektedir. İkinci bölüm olan *Skáldskaparmál* manzum bir söylevdir. Burada konuşmalar *Æsir* lile Bragi arasında

gerçekleşmektedir. Benzer bir biçimde Skáldskaparmál'de de hitabet ve ozanlık sanatı incelikli bir biçimde kullanılmıştır. *Nesir Edda*'nın üçüncü ve son bölümü olan Háttatal'ın Norse dışındaki diğer dillere çevirisi teknik olarak yapılamamaktadır zira edebi zenginliği ve anlamsal derinliği buna engel olmaktadır. Háttatal teknik olarak bir ağıt olarak ele alınmaktadır. İlk ağıt Norveç kralı IV. Hákon Hákonarson (ö. 1263)'a yakılmıştır, ikincisi ilk kralın kayınpederi olan Skúli Bárðarson için yakılmıştır ve üçüncüsü de her ikisini birlikte yâd etmektedir. Söz konusu ağıtların arasına açıklayıcı ve betimleyici notlar yerleştirilmiştir.

Eddalar İskandinav Mitolojisinin dokuz katmanlı kozmosunu çağımıza taşımaktadır. (Schnurbein, 2000, s. 111) *Nesir Edda*'yı yazıya geçiren kişi olarak kabul ettiğimiz Snorri Sturluson dahi bu bilgilerin “atalarının hatırası” olduğunu söylemektedir. Bu nedenle *Nesir Edda*'nın yazılırken dahi mitolojik niteliğinin yazarı tarafından bilindiğini söyleyebilmekteyiz. Aslında *Eddaları* ikiye ayırıyor olsak da kabul etmeliyiz ki *Nesir Edda* yazılırken *Manzum Edda*'dan yararlanılmış ve orada yer alan şiirlerden alıntılar yapılmıştır. Bu şiirler kadim Viking irfanının temeli olan runik dizeleri kimi zaman Hıristiyan motifleriyle kimi zaman da Pagan ezgileriyle süsleyerek metinde yer alır. (Mountfort, 2012, s. 39) Yani muhtemelen Snorri daha hacimli ve karmaşık olan *Manzum Edda*'nın anlaşılır olması için onu düz yazıya çevirmiş ve yeni bir *Edda* olarak derlemiştir diyebiliriz. Aslında *Nesir Edda*'nın yazılış amacıyla *Manzum Edda*'nın yazılış amacının arasındaki fark, birincisinin söyleysel biçiminin, ikincisinin edebi niteliğine tercih edilmesini açıklamaktadır. (Frank, 1906, s. 10)

Dumézil'in Loki'ye yüklediği araşsal işlevin ötesinde *Edda* dinsel bir rol taşır. Dumézil sadece yaşanan olayların tanığı ve parçası olarak neredeyse bir kâhin ya da peygamber olarak Loki'yi yorumlarken tanrısal niteliklerini açıklamamıştır. (Dumézil, 1948, s. 18 vd.) *Nesir Edda*'da sadece Loki'nin dinsel rolü öne çıkmaz elbette; Tanrıların, Tanrıçaların, Devlerin ya da Deviçelerin başlarına gelen olaylar, ailevi ilişkileri, yaşadıkları kimi olaylardaki başarıları ve başarısızlıkları anlatılmıştır. Metinde anlatılan İskandinav mitolojine ait öyküler, efsaneler ve söylenceler belirli bir edebi zevk ile sunulmuştur. Anlatımını zenginleştirmek için *Manzum Edda*'dan alıntılar yapılmıştır.

Manzum Edda

Temeli on üçüncü yüzyılda kaleme alındığı düşünülen *Codex Regius* olarak da bilinen İzlandaca el yazmasına dayandırılan ve yazarı bilinmeyen bir manzumlar dizesi olan bu eser, Viking mitolojisine dair en eski bilgileri içermektedir. Snorri'nin yazıya geçirdiği *Nesir Edda*'da bahsedilen dizelerin yer aldığı *Manzum Edda*, *Nesir Edda*'nın kaleme alındığı dönemden daha önce bilinmesine rağmen, *Nesir Edda*'dan daha sonra keşfedilmiştir. Günümüze ulaşan en eski yazma on üçüncü yüzyıla ait olmasına rağmen, bahsettiği kimi tarihsel olaylar ve yerler düşünüldüğünde, kronolojik olarak dokuz ile onuncu yüzyıldan daha eskiye gitmediği anlaşılmaktadır. Bazı araştırmacılar ise *Manzum Edda*'yı Snorri'nin de doğduğu kent olan Oddi'de on ikinci yüzyılda yaşayan bir rahip olan Bilge Sæmundur Sigfússon'a ait olduğunu söylemekte ise de henüz bu iddia kanıtlanamamıştır. (Aðalsteinsson, 1994, s. 120)

Manzum Edda'nın ana iki bölümü vardır.: İlk bölümde mitolojik şiirlere yer verilmişken ikinci bölümde büyük kahramanlara dair şiirler yer almaktadır. *Nesir Edda*'da sıklıkla kullanılan Völuspá, Hávamál, Grímnismál ve Skírnismál gibi şiirlerin tam ve eksiksiz halleri *Manzum Edda*'nın ilk bölümünde bulunabilmektedir. Bu metinler çoğunlukla Viking inançlarının temel mitoslarını didaktik bir biçimde aktarmaktadır. İkinci bölümde ise bugün yaşayıp yaşamadığı konusunda tartışmaların yaşandığı Helgi Hundingsbani, Nibelunglar, Jörmunrekkr, Attila ve Brynhildr gibi kahramanlara dair şiirler bulunmaktadır.

Manzum Edda'nın ilk ve en bilinen şiiri *Völuspá*'dır. Bu şiirde völva ya vólva olarak bilinen bir kâhinin Odin'e hitabından oluşmaktadır. Nornlar olarak bilinen doğa üstü varlıklardan bir kişi olan *völva* gaibi bilir ve büyüsel nitelikleriyle kadim bilgiyi dinleyenleriyle paylaşır. Seiðr olarak tabir edilen Vikinglere özgü büyüsel güçleri temsil ettiklerine inanılır. Nornlar Yunan mitolojisindeki *Moïpai* kavramı ile ilişkilendirilebilecek bu varlıklar çoğu zaman üçlü olarak tasvir edilirler. Bu üçlüdeki Urðr, Verðandi ve Skuld'in en önemlileri olduğuna inanılır. *Völuspá*'daki völva da bu yetilere sahiptir ve Odin'e hitap eder gibi konuşmaktadır. Ezgisel niteliğini bir kenara bırakırsak anlatısındaki mitolojik bilgiler Viking inanç sistemine dair en eski kayıtlar olarak ele alınmalıdır.

Onuncu yüzyılda yazıldığı düşünülen bu şiirde dünyanın yaratılışı, dokuz katmanlı kozmosun niteliği ve yaklaşmakta olan dünyanın sonu anlatılmaktadır.

Völuspá'da völvanın Odin'den izin isteyerek söze başlaması ve kadim bilgiyi yenilemiş olması sebebiyle, ardından gelen Hávamál şiirinde Odin'in de kendi mertebesinde erdemli bir yaşamın nasıl olması gerektiğine dair öğütler vermiş olması şaşırtıcı değildir. Birçok araştırmacı tarafından bu şiir felsefi ve ahlaki çözümlenmeleriyle Viking mitolojisinin temel normları olarak kabul edilmiştir. (Mikolić, 2013, s. 48, Lindow, 2001, s. 165) Özdeyişlerin, nasihatlerin ve yol gösterici bilgelik dolu sözlerin skaldik bir ezgiyle sunulduğu bu şiirde Odin beş farklı bölümde sözlerini söyler. Şiirin ilk seksen dördlüğü Gestafáttir olarak anılır; bu bölümde Odin özlü sözlerini sıralayarak bir giriş yapar. Billingrmál olarak ifade edebileceğimiz ikinci bölüm seksen birinci ve doksan beşinci dörtlükler arasındadır ve burada Odin kendi aşk maceraları üzerinden bir kadının sadakatsizliğinde ne yapılması gerektiğini aktarır. Loddfáfnismál isimli üçüncü bölüm yüz on birinci ve yüz otuz sekizinci dörtlükler arasındadır ve bu bölümde doğrudan Loddfáfnir isimli bir kişiye hitap ederek Odin ona akıl verir. Rúnatal olarak bilinen yüz otuz dokuzuncu ve yüz kırk altıncı dörtlükler arasındaki bölümde ise runik yazının kökenlerini anlatır, kendi kendine kurban oluşunu etik bir duruş olarak sergiler. Ljóðatal olarak bilinen son dörtlüklerde birtakım efsunlar aktarılır.

Viking mitolojisinde Odin de diğer tüm doğaüstü varlıklar gibi çoğu zaman şekil değiştirme yetenekleriyle ortaya çıkmaktadır. *Manzum Edda*'da en çok bilinen bir diğer şiir olan Grímnismál da bu şekil değiştirmelerin sonucunda neler olabileceğine dair bir örnek metin olarak verilebilir. Grímnir, Odin'in tezahürlerinden birisidir. Ancak bu şekil değiştiren tanrıyı tanıyamayan Kral Geirröth ise bu bilgisizliğinin cezasını ağır ödeyecektir. Şiirin ilk elli dört dördlüğünde Odin'in nasıl hallerde şekil değiştirdiği ve bu şekillerin nelere benzediği tasvir edilir. Hliðskjálf'ta sıradan bir gün gibidir şiirin son üçte birlik kısmında başlayan öykün başında. Odin ile eşi Frigg yüksek makamlarından dünyaları izlemektedirler. Odin ile eşi Frigg'in bilgelik aşlamak zaman zaman yaptıkları gibi Geirröth ile kardeşi Agnarr'ın yanlarına almışlardır. İki kardeş büyüyünce krallıklarına geri gönderilirler. Agnarr yolda karşılaştığı ve sevdiği bir devçe ile bir mağaraya yerleşirken Geirröth babasını ardından onun koltuğuna oturur ve kral olur. Odin Geirröth'ün iyi bir kral olacağını düşünmektedir, eşi Frigg Agnarr'ı tutarken Odin Geirröth'e olan güvenini tekrarlar. Ancak gerçek böyle olmaz. Geirröth acımasız ve cimri bir kraldır. Odin buna içerleyip, onunla yüzleşmek ister.

Frigg ise Geirröth'e önden haber vermesi Fulla'yı gönderir. Ancak vereceği haber Geirröth'i uyarmak için değil onu şaşırtmak içindir. Geirröth'e Odin'in kılık değiştirip geleceğini söylemek yerine köpeklerin korkutamayacağı bir büyücünün, yani Grímnir'in, yolda olduğunu ve buna karşılık tedbirli olmasını tembih ettirir. Geirröth Fulla'nın yönlendirmesiyle adamlarına köpeklerin saldırmadığı bu adamı yakalamalarını emreder. Yakaladıkları adam yalnızca adının Grímnir olduğunu söyler de başka bir şey söylemek istemez. Geirröth, aslında Odin'in kılık değiştirmiş hali olan Grímnir'e işkence eder; sekiz gün ve gece boyunca iki ateşin arasında tutar. Bu işkencelerden sonra Geirröth'ün ölen kardeşinin adıyla andığı oğlu Agnarr gelir ve Grímnir'e yardım eder, içki verir ve babasının ona işkence etmeye hakkı olmadığını söyler. Grímnir bunun üzerine kimliğini açıklar ve Geirröth'ün oğlu Agnarr'ın krallığı vadeder. Bu kısa öykünün önündeki uzun monologda ise Grímnir konuşmaktadır. Burada Viking Mitolojisi'nin dokuz katmanlı kozmosunu, Odin'in başka diğer tezahürlerini ve Odin'in başından geçen olayları açıklamalarıyla tasvir etmektedir. Viking Panteonunun bir diğer tanrısı Freyr'in ulaşı ve vassalırken kendisi de bir tanrı olan Skírnir'in öyküsü *Manzum Edda*'nın Skírnismál isimli bölümünde anlatılır. Skírnir devlerin ülkesi olan Jötunheimr'a Freyr'in uzaktan görüp beğendiği Gerðr'a kur yapması ve Freyr'e eş olarak getirmesi için gönderilir. Gerðr dev cinsinden olan Gymir'in kızıdır ama güzelliği ile bir tanrının başını döndürmektedir.

Yaratılış ve Dişbudak Ağacı “Yggdrasil”

Viking inanç sisteminin temelinde Viking mitolojisini oluşturan varlıkların ve mekanlarının yer aldığı Yggdrasil adı verilen bir dişbudak ağacı vardır. Söz konusu dokuz dünyadan ilkinde Ásgarðr denilmektedir ve burada Æsir üyesi tanrılar ve tanrıçalar yaşamaktadır. İkinci dünya olan Álfheimr'de Işık-Elfleri yaşamaktadır. Daha sona Kara-Elf de denilen Cücelerin dünyası gelmektedir ve Niðavellir

olarak anılmaktadır. Familere yaşadığı orta dünyanın adı ise Miðgarðr ve kelime anlamı olarak da zaten Orta-Dünya demektir. Vikingler tüm insanların Miðgarðr'de yaşadıklarına inanmaktadır. Beşinci sırada gelen Jötunheimr ise devlerin dünyasıdır. Daha sonra gelen Vanir üyelerinin dünyası olan Vanaheimr'de de tanrılar ve tanrıçalar yaşamaktadır ancak bunlar Æsir üyesi tanrılar ve tanrıçalar ile giriştikleri savaşı kaybettikten sonra onların arasına katılmıştır. Buz ve kar dünyası olan Niflheimr'den sonra ise Ateş ve Lav Dünyası Múspellsheimr gelmektedir. Múspellsheimr'de yaşayan Surtr daha sonra Ragnarök'te dünyasını terk ederek Æsir'e savaş açacaktır. Dokuzuncu ve son dünya olan Helheimr'de ise kötüler yaşamaktadır. Tüm bu dünyalar göz önüne alındığında coğrafya ve iklimin mitoloji üzerine olan etkisi daha çarpıcı olmaktadır. (Whitbeck, 1918, s. 318)

Viking mitolojisinin temelini oluşturan bu dokuz dünyayı bir arada tutan ağaç imgesine Yggdrasil denilmektedir. *Eddalarda*, sagalarda ve zaman zaman da tarihsel kaynaklarda yer bulan bu dişbudak ağacı Viking mitolojisine göre evrenin merkezini oluşturmaktadır. Her ne kadar Hıristiyanlaşmanın ardından yazıya geçirilen kaynakların gölgesinde anlamı giderek yozlaştırılmış olsa da Viking inancını anlamının temel nüvesidir. (Hagen, 1902, s. 69) Tanrıların her gün Yggdrasil'i ziyaret ettiğine ve *ping* olarak bilinen kurullarını topladıklarına inanılmaktadır. Yggdrasil'in dalları arşa kadar uzanmaktadır. (Nesir Edda, I: XV) Dallarından dört tanesinin adı bilinmektedir; Dáinn, Dvalinn, Duneyrr ve Duraprór. (Manzum Edda, III: 33). Öte yandan bu sayılan dört isin aslında dallar arasında koşuşturup yapraklarını ısırarak olan dört atmacanın adı olduğu da söylenmektedir. (Nesir Edda, I: XVI) Üç kökü uzak diyarlara varmaktadır. Bu üç kökten birincisinde Hel, ikincisinde Jötnar üçüncüsünde ise insanlar yaşamaktadır. (Manzum Edda, III: 31) Yggdrasil'in üç kökü üzerinde durmaktadır; birisi Æsir arasında, diğeri evvelce Ebedi Boşluk olan Buzul-Devler'in Diyarı'nda, üçüncüsü de Niflheim'de olduğu da söylenmiştir. (Nesir Edda, I: XV) Yggdrasil'in varlığı ebedidir, çok eski zamanlara kadar gitmektedir. Yine Yggdrasil'in altında üç norm vardır ve adları Urðr "Kader", Verðandi "Şimdiki" ve Skuld "Gelecek"tir. (Manzum Edda, I: 19 - 20) Heimdallr ise Yggdrasil'in ışıklı doğasında barınmaktadır (Manzum Edda, I: 27) ve belki de bu yüzden Ragnarök'te Gjallar-Horn'u üflemesiyle Yggdrasil bu kadar çok titremiş ve gıcırdamıştır. (Manzum Edda, I: 45)

Odin ile Yggdrasil'in bağlantısı da ilginçtir. Yggdrasil'in adının Odin'in Atı ya da Yaşam Ağacı olabileceği öne sürülmüşse de am olarak kanıtlanamamıştır. (Rusu, 2008, s. 91) Odin ise kendisiyle açıklanan bu ağaçta kendi kendisine kendisini adadığını söylemiş ve dokuz gün ve gece boyunca aç susuz bu ağaçta sallandığını söylemiştir. (Manzum Edda, VI: 138) İnsanlar âlemi Miðgarðr ile tanrılar âlemi Ásgarðr'ı birbirine bağlayan Bifröst köprüsü yıkılınca Odin Thor'dan her gün Körmt ve Örm'tü geçerek Yggdrasil'in köklerin üzerine oturmasını ister. (Manzum Edda, III: 29) Yggdrasil'in dalları arasında bir de kartal oturmaktadır. Burada yaşayan bu kartal birçok şeyi oradan gözlemekte ve olaylara müdahale etmektedir. Ayrıca yine bu kartalın gözleri arasında Vedrfölnir isimli bir atmaca beklemektedir. Ratatöskr isimli bir de sincap, Yggdrasil'in gövdesinde bir aşağı bir yukarı koşarak, kartal ile Níðhögg arasında kiskanılacak sözler taşımaktadır. (Nesir Edda, I: XVI)

Dokuz dünyadan oluşan Viking evrenini ve onları bir arada tutan dişbudak ağacı Yggdrasil'in oluşumundan sonra dünyaların ve bu dünyaların üzerinde yaşayan canlıların yaratılışına geçilebilir. Yaratılış ile ilgili *Eddalarda* geçen ilk cümle şöyledir: "dünya şekle gelmeden birçok çağlar önce Niflheimr (Kara Dünya) yaratılmıştı, onun orta yerinde Hvergelmir olarak bilinen kuyu vardı, ondan da Svöl, Gunnthrá, Gjörm, Fimbulthul, Slídr ve Hríd, Sylgr, Ylgr, Víd, Leiptr isimli nehirler doğardı, Gjöll ise Hel-Kapıları ile en asi olanıydı." Dünyada ise ilk yapılan yer, güneyindeki Múspellsheimr'dir. Múspellsheimr'in ilk yapıldığında; aydınlık ve sıcak olduğu söylenmiş ve şöyle denilmiştir; "bu bölge ışıltar ve yanar, ve hariciler için aşılmazdı ki burada duramazlardı" (Nesir Edda, I: IV) Viking mitolojisinde yaratılıştan önceki hiçliğin bir adı vardır. Hiçbir şey yok iken Zaman'ın şafağında, ne kum ne deniz ne çimen ne de serinleten dalgalar yok iken dünyanın da yukarıdaki cennetin de olmadığı ana Ginungagap demişlerdir. (Manzum Edda, I: 3)

Dünyanın yaratılmasından sonra, Viking inancına göre buzdan ve ateşten yaşayan varlıkların yaratılmasına sıra gelmiştir. Ginnungagap'u takip eden dünyaların yaratılmasından sonra Élivágar denilen akımlar uzaklardan dağ zirvelerinden akıp gelmiş, demlenmiş kivi cüruf olmuş ve katılmış

gibi ateş olup akmıştır. Ardından ise buz gelmiştir; ikisi birleştiğinde ikisinin de hızı kesilmiş ve sonra da birbirlerinin üstünde buz tutmuşlardır. Ancak çiseleyen yağmurun altında da cüruftan yükselen su dondukça çoğalmış, buz üstüne buz, don üstüne don eklenmiştir. Ginnungagap'ta yani kuzeye bakan boşlukta, ağırlık ile dolmuş, buz ve don kütleleriyle, akan yağmur yağıp rüzgâr estiğinde Ebedi Boşluk Ginnungagap'un güney yamacı yıldırımlar ile aydınlanmıştır. Böylece Niflheim'de zuhur eden soğuk kadar çok tüm korkunçluklar ile Múspellheim'den yayılan her şey parlamaya ve ısınmaya başlamıştır. Ama Ginnungagap rüzgarsız bir gün kadar sakindi ancak sıcağın nefesi buzla birleştiğinde, oluşan kitleleri eritti ve yeniden damlattı, işte yaşam maya tanelerinden burada uyandı, sıcağı gönderenin gücüyle erkek şekil kazandı. Ve erkeğe Ymir adı verildi. Ymir Buzul-Devleri'nin ilkidir ve kendi aralarında ilk buzul devi olan Ymir'i Aurgelmir olarak bilmektedirler. Ve bu buzul devlerinin ilki olan Ymir her uyuduğunda sol elinin altında bir adam ile bir kadın meydana gelir, ikisi bir olup ötesini doğurur, diğer ırklar da böyle oluşmuşlardır. (Nesir Edda, I: V)

Varlıkların yaratılmasından sonra tanrıların nasıl yaratıldığı sorusuna verilen cevap söz konusu Ymir'in beslenmesiyle bağlantılıdır. Ymir, Auðumbla isimli birineğin dört memesinden çıkan dört tür sütü içerek beslenmektedir. Ymir'i besleyen Auðumbla isimli inek ise karnını tuzlu buz küplerini yalayarak doyurmaktadır. Auðumbla ilk gün küpleri yaladığında, bir adamın saçları meydana çıkmıştır küplerden, ikinci gün yalamaya devam ettiğinde aynı adamın kafası, üçüncü gün ise artık yalaya yalaya tüm adamı ortaya çıkarmıştır. Auðumbla'nın tuzlu buz küplerinden yalayarak ortaya çıkardığı adamın adı Búri'dir. Búri'orantılı yüzünün muhteşem ve ulu olduğunu söylenmektedir. Búri'nin Borr adında bir oğlu olur, Bestla isimli bir kadın ile evlenmiştir. Daha sonra Borr ile Bestla'nın Bölthorn isimli devden bir kızı ve üç oğlu olmuştur. İşte Borr ile Bestla'nın oğullarından birisi Odin, ikincisi Vili, üçüncüsü Vé olarak bilinen tanrılardır. Odin'in kardeşleri Vili ve Vé ile birlikte cennetin ve yeryüzünün yöneticisi olmuşlardır (Nesir Edda, I: VI). Ancak yaratılışla ilgili verilen bu ilk bilgilerden sonra tanrılar ile ilgili verilen bahislerde kimi zaman bu bilgiler değiştirilmiş ya da karıştırılmıştır.

Ymir'e verilen bu açık öneme rağmen Ymir'in akıbeti daha sonra değişmiş ve içinden çıkan evlatları tarafından katledilmiştir. Katledilen Ymir'in etinden ve kanından ise yeryüzünün coğrafi bütünlüğü meydana geldiğine inanılmaktadır. Anlatıya göre daha sonra Borr'un oğulları dev Ymir'i kılıçtan geçirmişlerdir. Ymir'in düştüğü yerde yaralarından öyle çok kan fışkırmıştır ki tüm Buzul-Devlerinin nesebi burada boğulmuştur. (Nesir Edda, I: VII) Daha sonra da Borr'un oğulları dev Ymir'i almışlar ve Ebedi Boşluk Ginnungagap'un orta yerine dikmişler ve yeryüzü kılmışlardır. Ymir'in kanından denizler ve sular oluşmuştur, etinden toprak kemiklerinden kayalar oluşmuştur. Ymir'in dişlerinden ve kırılmış kemiklerinden çakıllar ve taşlar meydana gelmiştir. Buna göre Borr'un oğulları dev Ymir'in yaralarından sapansızca dökülen ve saçılan kanından denizleri yaptıktan sonra bu denizi bir sarmal gibi dünyanın çevresine sarmışlardır, böylece birçok insanın ötelere geçmemesini sağlamışlardır. (Nesir Edda, I: VIII) Böylece Vikinglerin mitolojik kaynaklarına bakarak dünyanın coğrafyası hakkında ne bildiklerini görebilmekteyiz. İnançları gereği dünyadaki karaların ortada ve denizlerinde onların çevresini saracak şekilde yerleştirildiğine inanmaktadırlar.

Viking mitolojisine bakıldığında coğrafi bilgiler bununla da sınırlı kalmamaktadır. Coğrafi şekiller kadar coğrafi yönlerinde yaratılışı açıklanmaktadır. Buna göre Ymir'in kafatasını alan Borr'un oğulları kendilerine göklerde bir cennet yapmışlardır. Ve bu yaptıkları cenneti de dört köşesinden dünyanın üzerine asınca da her bir köşesine bir elf koymuşlardır. İşte dört köşeye koydukları her bir elfin adı Doğu, Batı, Kuzey ve Güney olan coğrafi yönlerdir. Koparak gelen Múspellheim'den ışıldayan korları, kopana kadar parlayanları almışlar ve Ebedi Boşluk Ginnungagap'un tam ortasına, cennetin altını üstünü ışıldatsın diye bu dört köşeye koymuşlardır. Her yerlere ışıklar atamışlardır; kimisini cennete, kimisini cennetin altına dolansınlar diye göğe asmışlardır. (Nesir Edda, I: VIII) İşte bu anlatıdan da bahsedilen ışıklı nesnelere aslında yıldızları tasvir ettiğini anlayabilmekteyiz. Vikingler dünyayı bir yüzük şeklinde hayal etmektedir; ortasında karalar vardır, etrafını işe çepeçevre denizler sarmaktadır. Bu denizlerin kıyısında ise devlerin halklarına yerleşmek için araziler verilmiştir. Ancak içsel dünyada, devlerin düşmanlığına karşın etrafını dolaşan bir hisar yapılmıştır. Vikinglere göre bu hisar için dev Ymir'in kaşlarını kullanmışlardır ve orayı da Miðgarðr olarak tanımlamışlardır. Ayrıca Vikingler bulutların Ymir'in göğe fırlatılan beyni olduğunu düşünmektedir. (Nesir Edda, I: VIII)

Bir diğer söylenceye göre dünyadaki nesiller Borr'un oğulları'nın deniz kıyısında yürürken bulunduğu iki ağaç dalından yaptıkları maskotlardan türemiştir. Buna göre Borr'un oğulları önce ruh ve yaşam vermişlerdir bu yaptıkları ağaçtan insan maskotlarına daha sonra da akıl ve duyguları, üçüncü olarak erkanı, hitabeti, duymayı ve görmeyi bahşetmişlerdir. Borr'un oğulları tarafından yaratılan ve canlandırılıp, giydirip, isimler verilen bu insanların erkek olanına Askr demişlerdir. Yaptıkları maskotlardan kadın olanına da Embla denilmektedir. Askr ve Embla'dan da insanoğlu üremiştir ki daha sonra insanlar Miðgarðr'ın altındaki yerleşim alanlarına dağılmışlardır. (Nesir Edda, I: IX)

Sonra dünyanın orta yerinde kendileri için Ásgard olarak anılan şehri yapmışlardır. Orada tanrıları ve hısımları yaşamışlardır. Burada yaşayan insanlara bağlı birçok öyküler ve efsaneler dünyanın ve yukarısının her ikisi için de söylenegelmiş olduğu ifade edilmektedir. Oradaki bir sakin de Hlidskjálf'mış, ve Alföðr orada yüksekte oturduğunda tüm dünyayı görebiliyor, herkesin yaptığına bakabiliyor ve her gördüğünü de anlayabiliyordu. Karısı Fjörgvinn kızı Frigg olarak anılmaktadır. Alföðr ile Frigg'in kanından olanlar Æsir'in evlatları olarak tanınan hısımları, onlardan da Kadim Ásgard'ın insanları meydana gelmiştir. Zaten Alföðr olarak anılmasının sebebi tüm tanrıların ve insanların babası olmasından dolayıdır. Viking mitolojisine göre yeryüzü Alföðr'ün kızı ve karısıdır. Alföðr, yeryüzü üzerinde üzerinde ilk oğlu Ása-Thor'u döllemiştir, ilk oğlu olan Thor'a cesaretini ve mukavemetini vermiştir. (Nesir Edda, I: IX)

Tanrılar ve Tanrıçalar

Yunan tanrılarındaki on ikili sisteme benzer bir yapıyı Vikinglerde de görmekteyiz Æsir olarak bilinen tanrılar meclisinin on iki üyesi vardır, tek tanrıça olan üye Freyja; on üçüncü üyedir ve nadiren kabul görmektedir. Viking mitolojisinin ilk panteonu olan Æsir'in her bir üyesine Ás denir ve bu topluluk tanrısal güçleriyle insanları, dünyaları ve yaşananları yönetir. Tanrıçaların bir araya geldiği Ásynjur'un ise yirmiden fazla üyesi vardır, *Nesir Edda*'da sayılan on dört tanesine daha sonra metin içinde yenileri de eklenmiştir. (Lindow, 2001, s. 49) Tüm tanrı ve tanrıçalarını kendilerine özgü mitosları da bulunmaz; kimisi sadece adıyla anılıp geçilmiş kimisi hakkında çok az bilgi verilmiştir.

Viking mitolojisindeki bir diğer panteon da Vanir'dir. Vanir'deki tanrılar doğum, bilgelik, doğa olayları, büyü ve gelecek-görüsü gibi güçler ile ilişkilendirilmektedir. Vanir üyeleri Vanaheimr'de yaşamaktadır. Æsir ile Vanir arasında yaşanan savaştan sonra Vanir Æsir'in bir alt kolu olmuş, zaman zaman da Vanir üyeleri Æsir üyeleri gibi sayılmıştır. Njörðr, Freyr ve Freyja Vanir üyeleri arasında en önde gelenleridir. Viking coğrafyası hakkında bizlere ilk bilgileri aktaran Adamus Bremensis Vikinglerin tanrılarına nasıl ibadet ettiğini de kaydetmiştir. Ona göre Vikingler, Veba veya kıtlık tehdidinde Thor'a, savaş tehdidinde Odin'e, evlilik kutlamalarında ise Freyr'e adak olarak şaraplar dökmetedir. (Adamus Bremensis, IV: 27)

Vikingler üzerine elimizdeki en eski yazılı kaynak olan Adamus Bremensis'e göre; Viking mitolojisinin en büyükleri tanrısı Thor'dur ve onun ikin yanında Odin ve Freyr'in olduğu üçlü bir yapı söz konusudur. Adamus'un ünlü eseri "Hamburg Kilisesi Piskoposları Tarihi" *Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum'da* kaydettiğine göre Thor, hava olaylarına hükmetmektedir, gök gürültüsünü ve şimşegi yönetmektedir, rüzgarları ve yağmurları, iyi havayı ve ekinleri. Odin ise, ki en korkuncudur Adamus'a göre, savaşı ve düşmanlara karşı insanlara kuvveti bahşetmektedir. Adamus Freyr'in ise fanilere barışı ve zevkleri ihsan ettiğini söylemiştir. Adamus *Gesta*'sında ayrıca Odin'i Romalıların Mars'ı yapma âdeti gibi silahlı yapmak gibi bir âdeti olduğunu da söylemiştir. Thor asasıyla; ona göre, Jupiter'i andırırması ama Vikinglerin yine de takdire şayan cesaretleri nedeniyle ölümsüzlük vakfettikleri kahramanlarına da tapındığını söylemeden geçememiştir. (Adamus Bremensis, IV: 26)

"Tanrıların Tümü" ya da "Tümünün Tanrısı" anlamına gelen Alföðr ismiyle başat tanrı Odin'dir. Sadece Viking Mitolojisinde değil aynı zamanda Germen ve Sakson mitolojilerinde de en çok saygı duyulan en büyük tanrı Odin (Norse dilinde Óðinn)'dir. Adının etimolojik kökeni birçok araştırmacı tarafından hiddet, öfke ve hitabet gibi kavramlar ile açıklanmaktadır. Viking kaynaklarında ise Odin'in adı saygıyla anılır ve çoğunlukla çeşitli nitelendirmeler ile onurlandırılır. Taşlardan ve devlerden var olduğuna inanılan Odin, Frigg ile eşleşmiş ve diğer tüm tanrılar bu ikiliden türemiştir. Odin tüm dünyayı yönetir ve kadir-i mutlak bir güce sahiptir. Bilgelğin ve bilginin kaynağı olarak görülür. (Lindow, 2001, s. 55)

Skaldlarda ve sagalarda Odin'in adı iki yüz farklı şekilde anılmaktadır. *Eddalarda* ise Odin'den sıklıkla bahsedilse de asla diğer tanrılar gibi açıklanmamış ya da tasvir edilmemiştir. Bizatihi Odin'in açıklanmaya ihtiyaç duyulmayan bir tanrı olduğu fikri hakimdir. Hatta *Nesir Edda*'daki temel anlatıcı olan Gangleri'nin konuştuğu üç kişinin Odin'in ortak bir tezahürü dahi olabileceği düşünülmektedir. *Nesir Edda*'da Gangleri'nin sorularına cevap veren üçlünün isimleri Hárr “Yüksek”, Jagnhárr “Eşit Derecede Yüksek” ve Tridi “Üçüncü” demektir ve bu üçü de başka metinlerde Odin'in sıfatlarıdır. Böylece aslında *Nesir Edda*'da Odin tezahürleri aracılığı ile konuşmaktadır. Nihayetinde diyebiliriz ki Odin'i en iyi anlatan niteleme ise Alföðr'dir. Odin'in ise Alföðr olduğundan kuşku yoktur. (Nesir Edda, II: II) Tüm tanrılarının aslında odur ve yine o tüm tanrılarının da babasıdır, Odin tüm tanrılar içinde en ulularındır. (Nesir Edda, I: XLI)

Nesir Edda'ya göre; Odin, *Æsir*'in en güçlüsü ve en yaşlısıdır, her şeyi o yönetir ve diğer tüm tanrılar kadar yücedir, hepsi Odin'e evlatların bir babaya itaat etmesi gibi ona itaat ederler. Ancak kaynaklarda Odin'i *Æsir*'in bir üyesi değil de onun tamamı ya da babası olarak zikrederler. Zaten Odin tüm tanrılarının babası olduğundan dolayı Alföðr olarak anılmaktadır. Odin hatta sadece tanrılarının babası değil aynı zamanda “Katledilenlerin Babası” sıfatı da taşımaktadır, savaşı bir halk olan Vikingler için savaşta ölmek kutsal bir hediyedir ve mitoslarında sıklıkla bu yüceltilir, o yüzden savaşta ölenler Odin'in evlatlığıdır, Odin savaşlarda katledilenler için Valhalla'yı ve Vingólf'u hazırlar, artık savaşta ölenler Einherjar'dır. (Nesir Edda, I: XX)

Odin'in eşi olan Frigg tüm insanların kaderini bilmektedir ama yine de kehanette bulunmaz. Ásynjur'un arasında en önde gelen tanrıçadır. (Nesir Edda, I: XX) Frigg neredeyse Odin'in dişil bir karşılığıdır, diğer tanrıçaların annesidir ve hepsini yönetir. Babası Fjörgynn'dür. (Nesir Edda, II: XIX) Frigg, Odin'in eşidir ancak zaman zaman başka tanrılar ile de birlikte olabilmektedir. Bu özelliği ile Yunan tanrıçalarından Hera ile benzememektedir, tek eşli değildir. Frigg aynı zamanda önsezinin ve bilgeliğin tanrıçasıdır. Adı Germen dillerinde Cuma “Friday” ile yaşılmaktadır. Norse dilindeki Frigg kelimesi Germen dillerinde Frija olmuş, oradan da İngilizce'ye Frīge olarak geçmiştir.

Thor, gök gürültüsü, yıldırım, fırtına, meşe ve güç ile ilişkilendirilen tanrıdır. Sakson ve Germen mitolojisinde de kendisine yer edinmiştir. Odin'in Jörð tanrıçasından olan oğludur. Devlerle ve trollerle savaşmaktadır. Göklere hüküm sürüyor dense de doğrudan gök olayları ile ilişkilendirilmez. Takipçileri veba ve kıtlığa karşı kendisine adaklar adamaktadır. Thor tanrılar arasında en önde gelenidir, öyle ki *Æsir*'in Thor'u (Öku-Thor) olarak da anıldığı söylenmektedir; buna göre tüm tanrılardan ve insanlardan daha güçlüdür. Krallığı'nı; “Gücün Düzlüğü” olarak bilinen Thrúdvangar'daki, insanlığın bilebileceği en muhteşem ev olan, beş yüz kırk odalı “Işık Saçan” Bilskirnir isimli sarayından yönetir. (Nesir Edda, I: XXI) Thor'un, adları Diş-Gıncırdatan ve Diş-Gocurdatan olan iki tane tekesi vardır, bu tekeler ile sürdüğü arabası ile dolaşmaktadır. Mjöllnir isimli bir çekici, Megingjörð isimli sihirli bir kemeri ve Járngreipr isimli eldivenleri ile Viking mitolojisinin süper kahramanı olarak nitelenebilecek özellikleri vardır.

Æsir'in üçüncü üyesi Thor, gök olayları ile ilişkilendirilmese de gök gürültüsü ve yıldırımını kendi silahı gibi canlılar üzerinde kullanmaktadır. Thor'un bedenlen her zorluğu atlatabilmesine yarayan oldukça güçlü nitelikleri yanı sıra kızıl sakalları, saçları altından daha sarı ve korkunç gözleriyle tasvir edilmektedir. (Eiríks saga rauða, I: 2, Flóamanna saga, VIII:1, Nesir Edda, Önsöz: III) Thor sayısız mitosta tanrılarının ve fanilerin yardımına koşmuştur. Kendisine bir kurtarıcı kültü olarak her daim dua edilmiştir Birbirleriyle kardeş olan Þjálfi ve Röskva isimli iki uşağı vardır. Þjálfi ile birlikte dev Hrungrnir'e karşı verdiği mücadele *Manzum Edda*'da sadece bir yerde (Hárbarðsljóð, X: 39) anlatılmışken *Nesir Edda*'da daha geniş bir yer bulmuştur. Bu öyküde Thor'un hayatını kurtran Thor'un oğlu Magni, Thor'un devçe sevgilisi Járnsaxa'dan olma oğludur ve sadece üç günlüktür. (Nesir Edda, II: XVII) Thor'un eşinin adı Sif. Kendisi de bir tanrıça olan Sif, Thor'dan Þrúðr isimli bir tanrıça ve adı bilinmeyen bir başka tanrıdan da Ullr isimli bir tanrı doğurmuştur.

Odin ile Frigg'in oğlu olan Baldr *Æsir*'in üyelerinin dördüncüsüdür. Günümüzde İngilizcedeki *bold* “cesur” kelimesinin kökeni olarak Vikinglerin bu tanrısı gösterilmektedir. Baldr çoğu zaman güzellik, masumiyet ve barış ile ilişkilendirilmektedir. Öte yandan Baldr kelimesin kendi etimolojik kökeni hala tartışmalıdır, Proto-Germen teorilerden Hind-Avrupa dil ailesi içinde açıklayan teorilere

kadar oldukça çeşitlilikler arz etmektedir. Bir başka Æsir üyesi olan Forseti'nin babası olarak kabul edilmektedir. Odin'in sayısız oğullarından birisi olan Baldr hem mitolojik metinlerde hem de tarihsel kaynaklarda adı geçen nadir Æsir üyelerinden birisidir. *Nesir Edda*'ya göre Odin'in ikinci oğlu Baldr'dır. Snorri'nin aktardığına göre Baldr birçoklarının övgüsüne mazhar olmuştur, özellikleri güzeldir, öyle parlaktır ki kendisinden ışık yansıdığı iddia edilmektedir. *Nesir Edda*'ya göre Vikingler beyazlığı ile meşhur bir ota “Baldr'ın Kaşı” demektedir. *Nesir Edda*'da onun için Æsir'in en zekisi, en adil konuşanı ve cana yakını ve en adili denmektedir. Ardından ise Baldr'ın cennetteki “Engin-Işık” Breidablik denen tertemiz bir yerde yaşadığı söylenmektedir. (*Nesir Edda*, I: XXII) Baldr'ın Forseti adından bir oğlu bulunmaktadır. (*Nesir Edda*, I: XXXII) Baldr bir rüya görünce tanrıların koruması altına alınır, yine de onun acı dolu ölümü engellenemez ve tüm Æsir üyeleri Baldr'ın ardından eleme boğulur, görkemli bir cenaze töreni yapılır. Viking kozmosunu yerle bir edecek olan Ragnarök'ün başlamasına giden olaylar Baldr'ın bu hazin ölümüyle tetiklenir.

Anlatıya göre Frigg oğlu Baldr'a tüm yaşayan varlıkların zarar vermemesi için herbirisine yemin ettirmiştir. Ancak bir tek Ökse Otu'nu atlamıştır, onun fazlaca önemsiz bir canlı olduğundan Baldr'a zararı olmayacağını düşünmüştür. Ancak bu önyargısı Baldr'ın acı dolu ölümüne yol açar, Loki tarafından yoldan çıkarılan kör tanrı Hödr Ökse Otu'ndan yapılmış bir sırk ile Baldr'a saldırır ve onu tek korumasız olduğu şey ile öldürür. Daha sonra ise Baldr'ın bedeni Viking inançlarına uygun olarak yakılır, tüm tanrılar ateşe birer hediye bırakırlar. (*Nesir Edda*, I: XLIX) Böylece de Baldr'ın ölümü Viking mitolojisinde tanrıların yıkımı olarak görülen Ragnarök'e kadar gidecek bir olaylar zincirini başlatmıştır. Baldr'ın öyküsü (metinde Balderus olarak anılmaktadır.) Saxo Grammaticus tarafından “Danların Tarihi” *Gesta Danorum*'da gerçekmiş gibi anlatılır. Høtherus ve Balderus iki düşman kardeştir, her ikisi de Norveç Kralı Gewar'ın kızı Nanna'ya taliptir ve Balderus arkasında tüm tanrıların olmasına rağmen kardeşine yenilir ve benzer bir biçimde ölümle yüzleşince arkasında şaşalı bir tören icra edilir.

Æsir'in beşinci üyesi olan ve denizler tanrısı olarak anılan Njörðr gelecekte meydana gelecek olan Ragnarök'ten kurtulacak tanrı olarak anılır. (*Manzum Edda*, II: 39) Öte yandan bu bilgi daha sonra Ragnarök'ün tasvir edildiği kısımlarda tekrarlanmaz. Nóatún'da kendisi için yaptığı bir sarayda yaşamaktadır. (*Manzum Edda*, III: 16) *Nesir Edda*'da insanların Njörðr'e yolculukları ve avcılıkları için dua ettiği kaydedilmektedir. Njörðr Æsir soyundan olmadığı ve Vanir üyesi olduğu da burada kaydedilmektedir. Ancak Vanir daha sonra onu tanrılara Hænir adlı adamın karşılığında esir vermişti, böylece tanrılar ile Vanir arasında kefalet haline gelmişti. (*Nesir Edda*, I: XXIII) Ancak daha sonraları Æsir üyeleri arasına katılmış ve diğer tanrıların arasında adı sayılmıştır. (*Nesir Edda*, II: I) *Heimskringla*'da Njörðr'ün esir olarak verilme sebebi olarak Vanir'in kendi aralarındaki en parlak adamı Æsir'e gönderdiği söylenmektedir. (*Heimskringla*, IX: 4)

Çoğunlukla fallik imgelerle resmedilen, Æsir'in altıncı üyesi, Freyr kutsal egemenlikle, doğurganlıkla, bereketle, gün ışığıyla ve iyi havalarla ilişkilendirilmektedir. (*Adamus Bremensis*, IV: 26) Vikinglerin Freyr'e barış ve müreffeh zamanlarında dua ettiği söylenmektedir. Kraliyetin kutsallığı Freyr ile mümkün olurken özellikle İsveç kraliyet ailesi kendisini Freyr ile ilişkilendirmektedir. Bu özel gelenek Saxo'daki atıfa dayandırılır. Saxo Freyr'i (metinde Frø olarak ifade edilmektedir) İsveç'in Kralı olarak tanımlamaktadır. (*Saxo Grammaticus*, 9) Vanir üyesi olan Freyr denizler tanrısı Njörðr'ün oğullarından birisidir. Elflerin yaşadığı dünya olan Álfheimr, Freyr'in kontrolündedir. Altın Yeleli Eril Domuzu “Gullinbursti” ile karada, İnce Ahşaptan İşlenmiş Gemisi “Skíðblaðnir” ile denizde gezinmektedir. Skíðblaðnir öyle bir gemidir ki Freyr onu kullanmadığında katlar ve cebinde saklayabilmektedir. (*Nesir Edda*, I: XLIII) Skírnir, Byggvir ve Beyla adında üç hizmetkarı bulunan Freyr'in en çok bilinen öyküsü sevdiği devîçe Gerðr için kendi başına dövüşmek gibi doğaüstü bir gücü bulunan sihirli kılıcını bırakmasıdır. Ancak aşkı için kılıcını bırakan Freyr daha sonra Surtr ile girdiği savaşı kaybedecektir. (*Manzum Edda*, I: 51)

Freyr'e ait imgelerin, İsveç'in Hıristiyanlığı kabul etmesinden sonra dahi İsveç'te bulunduğu sanılmaktadır. Zira Bremenli Adam ünlü *Gesta*'sında, İsveç'in Skara kentindeki büyükçe bir Freyr imgesinin Rahip Eginio tarafından yıktırıldığını kaydetmektedir. (*Adamus Bremensis*, IV: 9) Ayrıca

nispeten daha yakın zamanlarda Uppsala yakınlarında Freyr'in bir mülkünü olduğunu kaydedilmiştir. (Saxo Grammaticus, 3) Öte yandan başlangıçta Adam'ın Freyr ile ilgili verdiği fallik imgelerle betimleme ifadesi kuşkuyla karşılanıyorken, daha sonra yapılan arkeolojik kazılarda bulunan kimi fallik imgelerin Freyr ile ilişkilendirilmesi Adam'ı doğrulamıştır. Yine Tacitus'un da bahsettiği Yngvi (metinde Inguaeones)'nin aslında Viking tanrılarından Freyr olduğunu düşünülmektedir. (Germania, II: 6, IV: 28)

Savaşlardan ve göklerden sorumlu; Æsir'in yedinci tanrısı, Týr tek ellidir. Tek elli olmasıyla simgeleştirilip adalet ile ilişkilendirilen Týr, *Nesir Edda*'ya göre Odin'in *Manzum Edda*'ya göre ise Hymir'in oğludur. Hint-Avrupa geleneğinde tüm tanrıların çıkış noktası kabul edilen Dyēus'un Viking mitolojisindeki bir yansıması olabileceği düşünülmektedir. Adı hem Germenlerdeki eşiti olan Tiwaz hem de Anglo-Sakson koldaki Tyus ile birlikte ele alınarak, doğrudan Latince'deki *Deus* ile ilintili düşünülmelidir. Muhtemelen Kavimler Göçü esnasında ya da daha sonra turani kavimlerle yaşanan etkileşim ile Viking panteonuna eklenmiş ve popülerliğiyle Odin'in savaşçı özelliklerini üstlenmiştir. Zira *Nesir Edda*'da ad aktarması açıklanırken Týr adının önüne bir sıfat eklendiğinde Odin'i işaret ettiğinden bahsedilir. Buna göre örneğin “Týr'e Kazandıran”, “Asılanların Týr'i” ya da “Taşınanların Týr'i” “Araba'lı Týr” denildiğinde Odin'den bahsedilmektedir. (Nesir Edda, II: I) O halde zaman içinde Týr adının Latince'deki *deus* gibi bir anlam kazanmış olması olasıdır. *Nesir Edda*'da Týr'in Æsir üyesi olduğu ve adının yiğitle ve cesaret ile ilişkilendirilip sıfatlaştırıldığı söylenmektedir. Anlatıya göre Týr elinin Æsir'e saldıran kurt Fenris ile savaşırken yitirmiştir. (Nesir Edda, I: XXV)

Æsir'in sekizinci üyesi olan Bragi çoğu zaman şiir, müzik ve harp tanrısı olarak anılmaktadır. Skaldların ve Skaldçılığın koruyucusu olan Bragi adını Norse dilinde şiir kelimesi olan *bragr*'den almıştır. *Nesir Edda*'nın ikinci kısmı olan *Skáldskaparmál*, Bragi ile Ægir arasında şiir üzerine yapılan bir diyalogdan oluşmaktadır. Bragi ve onun etrafında gelişen olayların büyük bir çoğunluğu *Skáldskaparmál*'de anlatılmaktadır. Burada Bragi şiir sanatının inceliklerini ve ozanların sırlarını anlatır. Bragi bir insanın skald olması için taşıması gereken özellikleri anlatırken de Kvasir'in öyküsünü aktarır. Buna göre alim ya da şair olmanın tek yolu Kvasir'in kanının karıştığı baldan yapılan meadden içmenin gereğinden bahseder. Zira Kvasir Vanir üyelerinin barış sözü verdiklerinde tükürüklerinden meydana gelmiş, tüm dünyayı gezmiş ve insanlığa bilgeliğe vermiş ama nihayetinde Fjalar ve Galarr isimli iki elfin onu öldürmesiyle kanı bala karışmıştır. Bragi'ye göre de Kvasir'in bala karışan kanıyla yapılan mead; şiirin ve ilmin kaynağıdır. (Nesir Edda, II: I)

Bragi'nin bilgeliği, kelime becerisi ve en çok da konuşma yeteneği ile ünlü olduğu söylenmektedir. Ozanlara, bu belagati başkalarına taşıyanlara, kadın veya erkek olmasına bakılmaksızın *Bragr* “Şair” denilmektedir. İðunn ile evlendiği ve onunla birlikte efsanevi Dişbudak'ın kalbinde yetişen elmaları koruyarak tanrılara armağan ettiği anlatılmaktadır. Elmaların Koruyucusu unvanıyla anılan İðunn ve Bragi'nin tanrılara armağan ettiği elmalar mitosuna Viking anlatılarının en ünlüsüdür. (Nesir Edda, II: I)

İðunn'un Elmaları öyküsünün başında, Æsir'in üç üyesi; Odin, Loki ve Hoenir aralarından ayrılıp, yemek bulmanın çok zor olduğu dağlarda bayırlarda dolaşmaktadır. Ancak derin bir vadiye ulaştıklarında, bir öküz sürüsü görürler ve onları yakalamak isterler. Öküzlerden birisini yakalayıp pişirmeye başladıklarında bir kartal onlara musallat olur. Loki kartalın fazla pay kapmaya çalıştığını düşününce kartala saldırır, ancak kaybeden kendisi olur. Loki'nin kendisine saldırırken kullandığı sığığını yakalayan kartal yükseklerle uçup Loki'nin ayakları yerden keser, Loki'yi taşların, ağaçların ve kaya yığınlarının üzerine çıkarır. Kollarının omuzlarından kopacağını düşünen Loki yüksek sesle ağlar ve kartalla hemen barışmak için yalvarır. Ancak kartal Loki'nin özellikle konuşma biçimi eleştirir, onu ancak İðunn'u elmalarıyla birlikte Ásgard'dan dışarı çıkarırsa affederim der. (Nesir Edda, III: I)

Böylece Loki'nin İðunn'e ve koruyuculuk ettiği elmalara niye göz koyduğunu anlarız. Loki esasen kendisine musallat olan kötü kartalın kışkırtmasıyla İðunn'e yanaşmıştır. Loki, İðunn'e Ásgard'dan çıkıp bir ormana giderse orada gerçekten harika elmalar bulabileceğini söyler, onu eğer dilerse ormandaki elmaları alıp kendi elmalarıyla karşılaştırabileceğini söyleyerek kandırmıştır. Æsir'in daha sonra Loki'yi yakalayıp sorguya çekmesiyle aslında Loki'ye musallat olan kartalın Þjazi olduğunu anlarız. Þjazi Loki'nin İðunn'u Ásgard'dan dışarı çıkardığını görünce hemen yine kartal görünümüyle gelip İðunn'u kaptığı gibi ülkesi Þrymheimr'e kaçar. İðunn'un kaçırılması Æsir üyelerini şok eder,

İðunn'un elmaları olmayınca aniden hepsi yaşlanır ve saçları beyazlar. Æsir, Loki'ye işkence ederek İðunn'u kurtarması için zorlar, Loki Freyja'dan ödünç aldığı yetiyle atmaca görünümüne bürünür, hemen uçup Þjazi'nin ülkesine varır, Þjazi'nin denizde olduğu bir anda İðunn'u bir çekirdeğe çevirip pençeleri arasında oradan kurtarır. İðunn'u alıp getiren atmaca şeklindeki Loki'nin ardından gelen Þjazi'yi engellemek için Æsir ateş ile tüylerini yakarlar ve düştüğü yerde onu öldürürler.

İðunn ve elmalarıyla çevrili bu mitosun cinsellik, doğurganlık ya da bereket ile ilintili birçok yorumu mevcuttur. Gençliğin ve bekâretin, yoldan çıkarıcı figür olan Loki'nin bilinmezlerle dolu ormandaki başka elmalar ile İðunn'u kandırması, elmaların eksikliğinde tanrıların aniden yaşlanması ve ölümsüzlüğün çalınıp yeniden tanrılara geri getirilmesi gibi birçok tema ile İðunn'un elmaları açıklanmaya çalışılmıştır. Genç ve deneyimsiz İðunn'un yoldan çıkarılarak düzeni bozan bir davranış ile ormana gitmesi, tamahı ve merakıyla tanrılardan aldığı bilgiyi kötülüğe taşıması mitosun canlı tartışmalarındandır.

Viking panteonu olan Æsir'in yurdu olarak bilinen Ásgarðr'in koruma görevini Heimdallr isimli tanrı üstlenmektedir. Æsir'in dokuzuncu üyesi olan Heimdallr adlı Viking tanrısı *Nesir Edda*'da Beyaz Tanrı olarak anılır ve Odin'den olma dokuz anadan doğmak gibi bir özelliğinden bahsedilmektedir. (Nesir Edda, II: VIII) *Nesir Edda*'ya göre Heimdallr birbirleriyle kardeş olan dokuz kadından doğmuştur ama bu kadınlar adları verilmemektedir. (Nesir Edda, I: XXVII) Heimdallr'ın annesi olan dokuz kız kardeşin isimleri *Völuspá hin skamma* isimli şiirde yazıldığı düşünülmektedir. Bunlar; Gjálp, Greip, Eistla, Angeyja, Ulfrún, Eyrgjafa, Imðr, Atla ve Járnaxa'dır. Heimdallr'ın *Völuspá*'daki Ragnarök kehanetindeki en önemli rolü ise Gjallar-Horn'ü üfleyecek kişi olmasıdır. Heimdallr ulviyetle Gjallar-Horn'a üflemesiyle tüm tanrılar uyanır ve bir araya toplanırlar. (Nesir Edda, I: LI)

Viking panteonunun onuncu tanrısı olan Höðr; kıştan sorumludur. Æsir üyelerinden olan Höðr körlüğü ile diğer tanrılardan farklılaşmıştır. Bedenen güçlüdür ancak tanrılar onun adını anmaktan çekinmektedir ve Höðr'ün ellerinin meziyetleri hem tanrıların hem insanların arasında yayılmıştır. Ancak Baldr'ın öldürülmesinin ardından yas tutmayan ve onun dünyaya dönmelerini istemeyen Loki tarafından kandırılır. Baldr'ın tek zaafı olan Ökse Otu ile saldıran Höðr, Loki'nin yönlendirmesiyle harekete geçer ve Baldr'ı öldürür. *Nesir Edda*'ya göre ise bu da tanrılar ve insanlar arasında yaşanmış en büyük talihsizliktir. (Nesir Edda, I: XLIX)

Æsir'in on birinci üyesi olarak Víðarr; orman, intikam ve sessizlik tanrısı olarak Vikinglerce tanınmaktadır. Víðarr deviche Gríðr ile Odin'in oğludur. Ragnarök'te babasının intikamını almak için kurt Fenrir'i öldürmesiyle bu unvanı almıştır. (Manzum Edda, I: 54-55) Kardeşi Váli ile birlikte Tanrılar Tapınağı'nda yaşamaktadır. (Manzum Edda, II:51) Kalın bir ayakkabısı olan Víðarr'ın neredeyse Thor kadar güçlü olduğu ve tüm tanrıların ona büyük bir güven duyduğu söylenmektedir. (Nesir Edda, I: XXIX) Zira bu ayakkabısıyla Ragnarök'te Odin'i yutan kurtun ağzına bu ayakkabıyla basmaya çalışır. Zira Víðarr'ın kurdun alt çenesine ayakkabısı olan ayağı ile adımını dayaması bu gücü yansıtmaktadır. Bu ayakkabı zamanın başında beri bir araya gelen malzemelerden yapılan bir ayakkabıdır. Anlatıya göre topuktan ya da başparmaktan insanların ayaklarından artan derilerdir bu parçalar, böylece kalbinde Æsir'e yardım etme arzusu olanların tüm parçaları bu ayakkabıda şekle bürünmüştür. (Nesir Edda, I: LI)

İntikam tanrısı olarak bilinen Váli de Odin'in sayısız oğullarından birisidir. Odin'in Rindr'den olma oğlu olarak anılan Váli kardeşi Víðarr ile birlikte yaşamaktadır. Yaratılış sebebi Baldr'ın intikamını almaktır. Bu nedenle de Baldr'ın ölümünde istemeden olsa rol alan Höðr'ü, Loki'yi ve Loki'nin oğlu olan Narfi'nin gözlerini bağlayarak etkisiz hale getirdikten sonra öldürmüştür. Doğumundan sonra bir günde yetişkinliğe geçmiştir. Váli'nin ağaç kütüğünden yaratıldığı da söylenmektedir. (Manzum Edda, I: 36, XV:29) Váli'nin Ragnarök'ten sağ kurtulmayı başardığı öngörülmüştür. *Nesir Edda*'da yer alan Váli'nin Loki'nin oğlu olduğu bilgisi tartışmaya açıktır, zira aynı metinde Odin'n oğlu olduğu da kaydedilmiştir. (Nesir Edda, I: L; II: XII)

Kadim İngilizcede *wuldor*, Galcede *wulpus* olarak geçen en eski Germen tanrılarında *Wulpuz* ile ilişkilendirilen Ullr okçuluk ve avcılık tanrısıdır. Kelimenin kökenin ihtişam anlamına gelen *wuldor* olsa da çoğu zaman Ullr, bir kayak ve ok ile simgeleştirilmiştir. "Danların Tarihi" *Gesta Danorum*'da Ullr'un (metinde Ollerus olarak geçmektedir) becerikli bir sihirbaz olduğu söylenmektedir. (Saxo

Grammaticus, III:4) *Manzum Edda*'ya Ullr, Ýdalir olarak anılan bir yerde yaşamaktadır. (Manzum Edda, III:5) Porsuk ağaçları yetişen bu yerde okçuluk yapımı Ullr'a bağlanmıştır. Zira porsuk ağacını esnek dallarından yay yapımı Kuzey Avrupa'da ve Britanya adalarında oldukça yaygındır. *Nesir Edda*'da ise Sif'in oğlu ve Thor'un evlatlığı olduğu kaydedilmiştir. Okçuluğu harika olarak nitelenerek kayakta rakipsiz olduğunun altı çizilmiştir. Anlatıya göre dış görünüşü güzel ve savaşçılıkta hünerlidir, bu yüzden düello da ona dua edilmelidir. (Nesir Edda, I: XXXI) Ullr'un Kar-Ayakkabılarından ve Yaylardan sorumlu Æsir üyesi olduğu ve Avcı-Tanrı ya da Kalkan Tanrısı olarak da anıldığı kaydedilmiştir. (Nesir Edda, II: XXI)

Viking panteonunun on ikinci tanrısı Forseti'dir. Çoğu zaman Adalet, Barış ve Dürüstlük Tanrısı olarak tanınan Forseti'nin Viking panteonuna daha sonradan eklenmiş olması muhtemeldir. Zira çok tanrılı dinler arasında panteonlar arası geçişlerin olası olduğu öteden beri bilinen bir olgudur. İskandinavya ile Frizya'nın birleştiği Heligoland'ın Frizyalıların tanrısı Fosite'ye adanmış olması araştırmacıların Fosite isimli tanrının Frizyalılardan Viking panteonuna Forseti olarak geçmiş olabileceği ihtimalini düşünmesine yol açmıştır. Forseti temel olarak Yunan tanrılarında Poseidon'a benzetilmektedir. (Khun, 1978, s. 187) Adaleti ve Dürüstlüğü ile tanınan Forseti, Baldr ve Nanna'nın oğludur. Altın sütunları ve gümüş bir tavanı olan "Glitnir" olarak bilinen sarayında yaşamaktadır. Aralarında anlaşmazlığa düşen insanlar adaleti sağlaması için Forseti'yi çağırırlar. (Nesir Edda, I: XXXII; Manzum Edda, III:15)

Æsir'in on üçüncü üyesi Aşk, Doğum ve Savaş Tanrıçası Freyja, hem niceliksel hem de niteliksel olarak Viking mitolojilerindeki ağırlığı ile Odin'in karşı cinsteki eşiti gibi düşünülmelidir. Birçok mitosta yer alan başat rolü ve faniler üzerindeki güçleri ile eril karşılığı olan Odin ile adeta yarış halindedir. Her ne kadar kimileri tarafından Frigg ile Freyja'nın aynı tanrı olduğu ortaya atılmış olsa da henüz bu iddia kanıtlanmamıştır. O halde Freyja'yı ayrıca ele almakta yarar vardır. Njörðr ile Nóatún'un iki çocuğundan birisidir, erkek kardeşi Freyr'dir. Freyja tanrıçalar arasında ne meşhuruydu ve cennete "Halk-Ova" Fólkvangr denilen yerde yaşamaktadır. İnsanlar arasında nerede bir anlaşmazlık olsa oraya giderdi, savaşlarda ölenlerin yarısı Odin'in elinden çıktıysa yarısı da Freyja'nın elinden çıktığı içindir Aşk ve Doğum tanrıçası olduğu kadar ölüm tanrıçası olarak da anılmaktadır. (Nesir Edda, I: XXIV; Manzum Edda, III: 14) Óðr ile evli olsa da birçok öyküde kocasını görmeyiz ve tüm devler onunla olmak istemektedir. Güzelliği dillere destandır, Hrungrnir tüm kızgınlığı ile Ásgard'ın kapısına dayanıp bütün Valhalla'yı Jötünheim'a taşımakla tehdit ettiğinde dahi Feyja ve Sif'i kendine ayıracağını söylemekten kendisini alamamaktadır. (Nesir Edda, II: XVII) Herkesçe bilinen güzelliğine rağmen yine de evliliğinde mutlu değildir. Zira anlatıya göre kocası Óðr uzun yolculuklara çıkmakta ve arkasından Freyja da gözyaşı dökmektedir. *Nesir Edda*'ya göre gözyaşları kızıl altındandır. Freyja kocası Óðr'u aramak için insanların arasına karıştığında tanınmamak için kendine Mardöll ve Hörn, Gefn, Sýr gibi türlü türlü isimler vermektedir. Freyja'nın kullandığı arabayı iki büyük kedi çekmektedir. Yanında her daim Hildisvíni isimli büyük eril domuzun korumasında dolaşan Freyja Brisingamen adı verilen sihirli bir kolyeye de sahiptir. Æsir –Vanir mücadelesinden sonra Æsir üyeleri arasına girmiş ve kurban törenlerinden sorumlu olmuştur. Viking büyücülüğü seiðr'i Æsir üyelerine tanıtanın da o olduğuna inanılır. (Heimskringla, IV: 8)

Her ne kadar *Beowulf*'ta Büyük Teoderik'in efsanevi öyküsüyle karıştırılarak anılmışsa da Brisingamen ortaçağda oldukça yaygın bir tema olarak kuzey toplumlarını etkilemiştir. Brisingamen oldukça önemli bir kolyedir, zira onun çıkarılması Viking kozmosunda bir şeylerin yerinin değiştiğinin habercisidir. *Manzum Edda*'nın en çok bilinen bölümlerinden olan *Brymskviða*'da neredeyse zoraki bir evliliğe sürüklenen Freyja'nın kurtuluşunu Brisingamen sağlamaktadır. Anlatıya göre devlerden birisi olan Þrymr, Thor'un çekici Mjöllnir'i esir alıp Thor'dan Freyja'yı kendisine getirmesini isteyince tüm Æsir'in sarayları yıkılacak, Freyja'nın boynundaki kolye ise neredeyse kopacak gibi olmuştur. Bunun üzerine de Æsir araya girer ve Thor'u Freyja'nın yerine gelinliğe büründürerek Þrymr'e gönderirler. Gelinin geldiğini gören Þrymr düğünü başlatır ardından yeni evliler için hemen ziyafete geçilir. Freyja sanılan ve aslında Thor olan gelin ise ziyafette bir öküzü tek başına yutunca, davetliler gelinin günlerdir heyecandan bir şey yemediği için iştahının açıldığını düşünür. Oysaki gelin olarak geldiği sanılan Freyja'nın yerine duvağın altında bulunan kişi Thor'dur ve tüm öküzü yiyen de odur. Davetin ilerleyen saatlerinde bir şekilde kayıp çekiciyle buluşmayı başaran Thor,

kimliğini açıklar ve bu anlamsız durumdan kendisini kurtarır. Çekicini eline almasıyla gücüne de kavuşan Thor, devleri alt edip evine geri döner. (Manzum Edda, Þrymskviða, VIII)

Jötnar: Devler ve Diğerleri

Viking inanç sisteminde her bir varlığın kendi ismi olsa da tanrılar ve faniler dışında kalan doğaüstü varlıkların tamamına birden Jötnar denilmektedir. Viking mitolojisinde devler dilimizdeki gibi sadece büyüklük ifade eden bir tanımlama değildir. Aynı zamanda bazen güzelliğin bazen çirkinliğin bazen de gücün kuvvetin fazlalığını da içermektedir. Devler arasından tanrılar çıkabileceği gibi Odin gibi tüm tanrıların kendisinden türediği en büyük tanrı dahi devler soyundan gelmektedir. Devlerin tüm Viking mitolojisindeki önemi dünyaların ve üzerlerinde yaşayan tüm varlıkların yaratılışı bir dev olan Ymir'e bağlanmasından anlaşılabilir. Dev Ymir'den arta kalanlar ile dünyalar ve üzerlerinde yaşayan var olabildiğine göre tüm yaşamın başlangıcı olarak bir dev idraki önemini açıklamaktadır. Devlerin Jötunheimr'de yaşadıklarına inanılsa da çeşitli mitoslarda insanların ya da tanrıların arasına karıştıkları, tanrılarla ya da insanlarla birlikte oldukları ve çokça da savaşlara katıldıkları görülmektedir.

Viking mitolojisinde üç tür dev bulunmaktadır. Hrímpursar olarak anılan buz-devleri, eldjötnar olarak anılan ateş-devleri ve bergrisar olarak anılan dağ-devleri devlerin üç türünü oluşturmaktadır. Dağ-devleri ve buz-devleri'nin cennete gitmesine izin verilmemektedir. Ateş-devleri ise gökkuşağındaki kırmızının rengindedir. (Nesir Edda, I: XV) Thor'un çekici Mjöllnir dağ-devleri ve buz-devlerinin kafasına çokça indiği söylenmektedir ki bundan bu iki tür kötücül varlıklar olduğu anlatılmak istenmektedir. (Nesir Edda, I: XXI) Dağ-devlerinin asli görevi Biförst köprüsünü korumaktır. (Nesir Edda, I: XXVII) Devler kadar devçelerin de kötücül karakterleri anlatılmaktadır. Öyle ki Loki ile Jötunheim'de yaşayan bir devçe olan "Elem-Getiren" Angrboða'dan doğan üç varlık Viking mitolojisinin başından sonuna kadar en korkulan üç varlığı olacaktır. Loki'nin Elem-Getiren" Angrboða'dan yaptığı bu üç çocuktan birisi Fenrir-Kurt, ikincisi Jörmungandr – ki Miðgarðr'ın Yılanı'dır – üçüncüsü de tek tanrı dinlerdeki cehennem ile benzetilebilecek Hel'dir. (Nesir Edda, I: XXXIV)

Viking mitolojisindeki bir diğer doğaüstü varlık troll'dür. Troll denilen varlıklar ıssız kayaların, dağların ya mağaraların varlıklarıdır, küçük aileler olarak yaşarlar ve insanlar ile geçinemezler. Vikingler Miðgarðr'ın doğusunda Demiorman olarak bilinen bir koruda yaşayan troll cinsinden bir cadının olduğuna ve Trolllerin dişi olanlarından da kurtların ürediğine inanırlar. Bu ormandaki trollere Demiorman-Cadılar olarak isimlendirdikleri ve en yaşlılarının da evlat olarak da kurt şeklinde bir sürü dev doğurduğu kaydedilmiştir. (Nesir Edda, I: XII) Troller doğuda yaşamaktadır. (Nesir Edda, I: XXXIII, XLII) Troller, cennetin kıvrımlı-oburları, yeryüzü-halkasının nöbetçileri, kâhinin gizemli-dostları, Fırtına-Güneş'inin elemidirlere. (Nesir Edda, II: LIII)

Viking mitolojisinde cücelerin ise Brimir'in kanından ve Bláinn'in kemiklerinden, insan niteliklerinde, yaratıldığına inanılmaktadır. (Manzum Edda, I: 9-10) Niðavellir'de yaşadıklarına inanılan Cücelerin boylarının kısalığı tartışmalıdır. *Nesir Edda*'da boyları kurtçuk kadar iken görüldüğü gibi *Manzum Edda*'da insan niteliklerinde olduğu söylenerek boyları hakkında kuşkuya düşülmektedir. Böylece devlerde olduğu gibi cücelerde Vikinglerin fiziki yapının dışındaki nitelikleri göz önüne aldığımızı söyleyebilmekteyiz. Daha önce Yggdrasil'in kökleri arasında sayılan Dáinn, Dvalinn, Duneyr ve Duraprór'un Hávamál'de cüce neslinden olduğu söylenmektedir. (Manzum Edda, VI: 145) Cüceler çoğu zaman demircilik ve ölüm ile ilişkilendirilmektedir. Dağların arasındaki kapıların bekçiliğini yaptıkları anlatılarak aslında yaşam ile ölüm arasındaki geçişi onların koruduğu söylenmek istenmektedir. (Heimskringla, I: 15)

Ragnarök: "Viking Mitolojisinin Ahir Zamanı"

Viking Mitolojisinde bir kıyamet bulunmamaktadır. Öte yandan kaynağını Völuspá'dan alan bu gelecek tasviri önemli bir mitos olarak yerini almaktadır. Ragnarök'te yaşanacak kıyamet benzeri büyük savaş Viking mitolojisinin birçok temel kahramanının ölümüne yol açacaktır. Savaşı takip eden doğal afetler, dünyanın su ile dolması ve yaşamın bitme noktasına gelmesi öne çıkan temalardandır. Ancak bu olaylardan sonra dünya tümüyle yok olmaz ve yeni bir yaşam sağ kalan Líf ('Eril olan')

Yaşam) ve Lífþrasir ('Dişi olan' Yaşam'ın Aşığı) tarafından yeniden başlatılır. Bu olaylar *Manzum Edda*'daki ilk şiir olan Völuspá'da völva isimli kâhin gelecek hakkına birtakım öngörülerde bulunur. Völva'nın Völuspá'nın kırkıncı ve elli sekizinci dörtlükleri arasında anlattığı olaylar Ragnarök olarak tanımlanmaktadır. Tanrıların birbirleri üzerine kızgınlıkla saldırmasıyla insanlık da çığından çıkacak ve tüm dünyalar alt üst olacaktır. Yaşanan büyük kargaşalıkta kardeş kardeşi öldürüp, kız kardeşlerin çocukları birbirlerinin soyunu tüketecektir. Pespayelik artacak, kimse kimseyi hoş göremeyecektir. Mimir'in oğullarının oyun oynadığı bu tasvirlerin ne olduğu üzerinde hala tam bit mutabakat bulunmamaktadır. Ancak metnin tek tanrılı dinlerdeki kıyamet senaryolarına çok benzediği ileri sürülmektedir. Yaşamın üzerinde kurulduğu Yggdrasil ise sallanmakta ve gıcırdamaktadır. Tüm bunlar kozmosun sonunu anımsatmaktadır. Odin bu felaketin ortasında Mimir'in başını alır ve onunla danışır. (Nesir Edda, II: XXVI-XXIV)

Jötunheimr'daki cüceler duvarların arkasında inlerken, Muspelheim'de yaşayanlar, devler ve Jörmungandr doğudan ileri atılmışlardır. Tanrılar işgalcilere karşı savaşa girer; Odin kurt Fenrir tarafından yutulur, karısı Frigg kahrolur, oğlu Baldr'ın ardından bu yaşadığı ikinci kayıptır, Odin'in oğlu Víðarr kurtu parçalayıp babasını intikamını alır, kurtun kalbine mızrağını geçirir ve onu öldürür. Midgardı çepeçevre saran iblis yılan Jörmungandr ağzını açmış Thor ile savaşımaktadır. Dünyanın kurtarıcısı olan Thor ise bu son savaştan çok yara almıştır, Jörmungandr'ı yendikten sonra sadece dokuz atabilmiş ve o da yere yığılmıştır. Freyr, Surtr ile yaptığı savaştan yenik ayrılmıştır. Surtr'un galibiyeti yıldızları söndürüp güneşi karartır, insanlar evlerini terk etmiştir artık, denizler yükselir ve alevler arşa kadar yükselir.

Tüm bu yaşananlarda sonra dünya yeniden kendisini üretmeyi becerir; bir şelalenin tepesinde dolaşıp balık avlayan kartal völvaya bu müjdeyi getirir. Bu imge tek tanrılı dinlerdeki tufan sonrası zeytin dalı ile dönen güvercin imgesini Viking mitolojisindeki karşılığı olarak düşünülebilir. Karada yaşamın yeniden başladığını haber vermek için balık ile zeytin dalının getirilmiş olması, imgesel bir benzetimin varlığını göstermektedir. Ragnarök'ten kurtularak hayatta kalan Æsir üyeleri İðavöllr'de bir araya gelir. Aralarında yaşananları tartışır, Jörmungandr'in azametinden ve runik alfabenin geleceğinden bahsederler. Çimenlerin üzerinde buldukları ziynet eşyalarında sikkeleri görürler, o sikkelerde bir zamanlar keyifle yaşayan tanrılar resmedilmiştir. Peki, bu büyük savaşın nedeni nedir? Bu soruya ise *Nesir Edda*'da yanıt bulabilmekteyiz. Anlaşılan o ki doğal dengenin bozulması tüm Viking evreninin de bozulmasına yol açmaktadır. Doğada yaşanan birtakım değişiklikler Viking mitolojisindeki tanrıların ve inananlarının da keyfini kaçırmakta ve var olan düzenin bozulmasına yol açmaktadır. Yaşanan bu savaşın nedeni olarak verilen olaylar *Nesir Edda*'da şöyle anlatılmaktadır. (Nesir Edda, II: LI)

Viking Kozmosunda "Korkunç Kış" Fimbulvetr olarak bilinen doğa olayı meydana gelir. Fimbulvetr'de kar her yönden gelir, soğuk çok kuvvetlidir, rüzgârlar keskindir ve güneşin de hiç mecali yoktur. Böyle üç kış arka arkasına yaşanır ve aralarında hiç yaz yaşanmaz, sonra bir üç kış daha yaşanır. Bu ardı ardına yaşanan kış döngüsü boyunca insanlar ise birbirleriyle savaşacaktır. (Manzum Edda, III:Vafþrúðnismál) *Nesir Edda*'nın aktardığına göre Fimbulvetr hem doğanın hem de insanlığın çığırından çıktığı bir mevsimler silsilesidir, öyle ki kardeşler aç gözlülükle birbirlerini katleder, kimse adam öldürmede baba ile oğlu ayırmaz, enstest de ona keza artmıştır. Doğanın bu rayından çıkışıyla doğadaki canlılar da beklenmedik olaylar yaşarlar, tümüyle bir doğal düzenin bozulduğu senaryosu anlatılmaktadır. Kurtların doğal davranışları bu olağanüstü ortamda doğaüstü niteliklere büründürülür. Bir kurt güneşi yutar, bir başka kurt da ayı ele geçirir; yıldızlar cennetlerden kaybolur. Tüm bunlar insanlara büyük zararlar verecektir. Tüm dünya öyle sarsılır ki, kayalıklar, ağaçlar yeryüzünden sökülür, kayalar yıkar geçer, tüm bağlar ve zincirler kopar, kaybolur. (Nesir Edda, II: LIII)

İşte yaşanan bu doğaüstü olayların meydana çıkışıyla *Manzum Edda*'da anlatılan büyük savaşın başlangıcına varılır. Tüm bağların ve zincirlerin kopmasıyla hem Kurt Fenris hem de Jörmungandr zincirlerinden kurtulmuş olur. İnsanların yaşadığı Orta Dünya "Miðgarðr"ın etrafına çöreklenmiş olan Jörmungandr öfkeyle kıpırdanır, karaya doğru yönelir. Sonra da şunlar yaşanır; Naglfar adı verilen gemi kaybolur. Naglfar; ölü adamların tırnaklarından yapılan bir gemidir, gittiği yerde bir nazire olarak algılanır, tırnakları kesilmeyen bir adamın tırnakları yapı malzemesi olmaktadır. Yine de bu

deniz taşkınında Naglfar batar. Naglfar'ın dümeninde Hrymr adlı dev vardır. Fenris kurdunun açılan ağızıyla önlerindedir, çenesinin altı dünyada ise, üst kısmı cennettedir, o koca ağızında yer olsa, dahasını da alabilecek gibidir; gözlerinden ve burnundan ateş saçılmaktadır. Jörmungandr ise Fenris'i desteklemek için öyle bir zehir saçar ki tüm havaya ve suya kirletir. Bu gümbürtüde gök yarılr, Múspell'in Oğulları yayılır: aşağıya ilk düşen güneşten dahi daha parlak kılıcıyla ateşler saçarak inen Surtr'dur. Múspell'in Oğulları Vígridr olarak bilinen tarlaya yönelirler; o tarlada Fenris kurduna ve Jörmungandr'a daha da yaklaşacaklardır. Sonra tüm Buzul-Devleriyle birlikte Loki ve Hrymr de buraya gelecektir. Hel'in savaşçıları Loki'yi takip edecektir ve Múspell'in Oğulları da onlara eşlik edecektir, ortalık böylece ağaracaktır. Tüm aktörlerin ortaya çıkmasıyla da söz konusu büyük savaşa girişilir ve tüm kozmos yukarıda anlatılan şekilde yerle bir edilir. (Nesir Edda, II: LIV, Manzum Edda, I: 50, VII: Hymiskviða.)

Yaşanan tüm yıkım, kargaşa ve düzensizlikten sağ kalanlar ise yeniden insanların ve tanrıların soyunu devam ettirecektir. Völuspá' göre tanrılar arasında Höðr ve Baldr, insanlar arasında ise Líf ve Lífthrasir yaşamı yeniden başlatacak olan ikililer olarak sayılmaktadır. Anlatıya göre Höðr ve Baldr'ın Hel'den çıkıp gelir ve tanrılar için yeni bir yaşam kurarlar. Nesir Edda'ya göre ise hayatta kalacak olan tanrılar daha fazladır; Viðarr, Váli, Thor, Móði ve Magni'dir. Tüm bu yaşanan olaylardan sağ kalan iki tanrı Vidarr ve Váli iken sağ kalan iki insan ise Líf ve Lífthrasir olacaktır. Tanrıların yeni oğulları Thor, Móði ve Magni ortaya çıkıp kendi Mjöllnir'lerini edineceklerdir. (Nesir Edda, I: LIII) Görünüşe göre Eddalar Ragnarök'ten kimin sağ kurtulacağı konusunda farklı bilgiler içermektedirler. Ancak yine de her ikisine göre de Ragnarök'te ne tanrılar ne de insanlar için yaşam tümüyle bitmeyecek, yeni bir yaşam yeniden inşa edilecektir. Bu nedenle de Ragnarök'ün tek tanrılı dinlerdekine benzer bir kıyamet mitosu olmadığı söylenebilir.

Ölüm ve Öte Dünya

Viking mitolojisinde kabul edilmiş yeknesak bir öte dünya inancı bulunmamaktadır. Vikingler için öldükten sonra ölümlülere ne olacağına dair net bir fikir edinmek güçtür. (Davidson, 1993, s. 70) Ancak yine de Vikingler arasında ölüm fikrinin olmadığını söylemek de tamamıyla gerçek değildir. (Ellis, 1968, s. 97) Vikingler bedenini dört bölüme ayırır, fiziki varlığına *hamr* akli ve düşünsel boyutuna *hugr* (Price, 2002, s. 59-60) takipçi ruhani varlığı olan *fylgja* ve son parçası olan talihini ifade eden *hamingja*. (Sommer, 2007, s. 275) Ölümle birlikte kişinin tek tanrılı dinlerdeki gibi ruhen değil ama bu dört parçasının bir arada yeni bir yere ulaşacağına inanılırdı. Ölümünden sonra gidilecek yerlerin en bilineni hiç kuşkusuz *Valhöll* olarak bilinen Odin'in savaşçıları ve seçtikleriyle birlikte Ragnarök'e kadar istirahat edeceği sarayıydı. Benzer bir biçimde insanların ağırlandığı bir başka mekân olarak da tanrıça Freyja'nın sarayı olan *Fólkvangr* nadiren de olsa sayılmıştır. Denizlerde yaşayan devçe Rán de denizde ölenleri yakalamakta ve onları geri bırakmamaktadır. Bu anlamıyla Rán'in yanına gitmenin de bir tür öte dünya inancını söyleyebiliriz.

Viking inançlarında öte dünyaya dair sayabileceğimiz en son unsur ise yer altı dünyası olan Helheimr'dir. Hel isimli tanrıçanın yönetiminde olan bu dünyada ölümlülere yaşamaktadır. Snorri Helheimr'e kötü insanların gittiğini kaydetmiştir. (Nesir Edda, I: IV) Germen ve Anglo-Sakson dillerindeki cehennem ile aynı kelimeden gelen Helheimr, Hıristiyanlaşmadan sonra İskandinav dillerinde, Almanca ve İngilizcede cehennem için kullanılmışsa da tek tanrılı dinlerdeki cehennem ile Viking mitolojisindeki Helheimr'in ortak bir yanı bulunmamaktadır. Her ne kadar Helheimr'e ölümlülere nasıl gittiğine dair bir netlik bulunmasa da orada cehennemdekine benzer bir cezalandırma ile karşılaşmamaktayız. (Ellis, 1968, s. 85-86) Helheimr'de nehirler ve balıklar vardır. (Manzum Edda, XXV:1) Tanrıların ürünlerinin semadan mı yoksa yer altındaki Helheimr'den mi kaynaklandığı bilinmemektedir. (Manzum Edda, XXV: 1, IV:11) Helheimr'de başka bir dil konuşulmakta ya da nesnelere adları değişmektedir. Böyle olunca Vikingler açısından Helheimr'in tek tanrılı inançlardaki gibi korkulan bir yer olmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç

Tarihsel kaynakları, temel inanışları ve önde gelen mitoslarıyla kısaca tanıtılan Viking mitolojileri günümüzde folklorik bir bağlama çekilmiştir. Onuncu yüzyıldan başlayarak Hıristiyanlaşan İskandinav halkları kadim inançlarını terk etmişlerdir. Yine de zengin tasvirleriyle özgün mitolojik metinlerini yazılı hale getirip saklamışlar ve günümüze kadar ulaştırmışlardır. Sahip oldukları edebi çeşitlilik ile ünlü edebiyatçı J. R. R. Tolkien'in romanlarından, çizgi roman ve sinema ürünlerine kadar yaşamayı sürdürmektedir. Aslında Viking Mitolojisi'ndeki birçok öykünün Germe Mitolojisi ile ortak köklerden geldiğini söylemek mümkündür. Hint-Avrupa dil ailesini bir kolu olarak Norse dilini konuşan halkların inançları tarihsel kaynaklardaki izleri Odin'den başlayarak birçok tanrı benzer isimlerle her iki mitolojik evrende de kendisine yer bulabilmiştir.

Batı mitolojilerinin kuzeyde kalan bu uzak anlatılarının Türkçemize kazandırılması için hem özgün metinlerin dilimize çevrilmesi hem de yaygın olarak tanınan Greko-Romen mitolojileriyle karşılaştırılarak açıklanması yararlı olacaktır. Zira karşılaştırmalı çalışıldığında birçok yapısal işlevin ve tanrısal yetilerin Greko-Romen gelenek ile benzeştiğini söyleyebilmekteyiz. Viking mitolojisindeki Normlar ile Yunan mitolojisindeki *Μοῖραι* kavramı arasında kurmaya çalıştığımız bağlantı gibi çeşitli karşılaştırmalar yapılabilir.

Kendisine özgü yaşamın temelini oluşturan dışbudak ağacından oldukça tanıdık gelen güçlü doğaüstü yapılarıyla Viking mitolojisinin temelleri ve tarihsel kaynakları, gerek mitolojik metinlerden gerekse modern çalışmalardan beslenilerek tartışılmıştır. Viking inancının temelini oluşturan dokuz katmanlı dünya ve üzerlerinde yaşayan varlıkları yaratılış öyküleri ve çeşitli inanışlar yapısal farklılıkları ile gösterilmeye çalışılmıştır. Böylelikle bir yandan yaşamın kaynağı ve yaşamdan sonraki hayat gibi temel düşünsel problemlere Viking mitolojisinin bulmaya çalıştığı çözümler tartışılmıştır. Yapılacak olan karşılaştırmalı analizler ve burada tanıtılan tarihsel kaynakların dilimize kazandırılmasıyla Viking mitolojisinin anlaşılabilirliği artacaktır.

KAYNAKÇA

Birincil Kaynaklar:

Adamus Bremensis, *Barbarlıktan Medeniyete Vikingler: Hamburg Kilisesi Piskoposları Tarihi*, Çev: Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2017.

Snorra Sturlusonar, *Edda*, Sumptibus Legati Arnamagnæni, Hafniæ, 1848

Elder or Poetic Edda, Çev: Olive Bray, Viking Club, Londra, 1908

Saxo Grammaticus, *Gesta Danorum*, Kopenhag, 1931

Snorri Sturluson, *Heimskingla*, Çev: Alison Finlay, Anthony Faulkes, Viking Society For Northern Research, Londra, 2011

Snorri Sturluson, *Nesir Edda: Viking Mitolojisi*, Çev: Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2018

İkincil Kaynaklar:

Anders Andrén, Behind "Heathendom": Archaeological Studies of Old Norse Religion, *Scottish Archaeological Journal*, Cilt: 27, Sayı: 2, 2005, ss. 105 - 138

Bettina Sebjerg Sommer, The Norse Concept of Luck, *Scandinavian Studies*, Volume 79, No. 3, 2007, ss. 275 - 294

Frank Tenney, The Use of Optative in the Edda, *The American Journal of Philology*, Cilt: 27, Sayı: 1, 1906, s. 1 - 32,

George Dumézil, *Loki*, Éditions Flammarion, Paris, 1948.

Hilda Roderick Ellis, *The Lost Beliefs of Northern Europe*, Routledge, Londra, 1993.

Hilda Roderick Ellis, *The Road to Hel: A Study of the Conception of the Dead in Old Norse Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 1968.

Hans Kuhn, *Kleine Schriften IV: Aufsätze aus den Jahren 1968-1976*, ed. D. Hofmann, Berlin, Hanse Books, New York, 1978.

J. P. Mallory, *In Search of the Indo-Europeans: Language, Archaeology and Myth*. Thames & Hudson, Londra 2005.

Jaan Puhvel, *Comparative Mythology*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1989.

John Lindow, *Norse Mythology: A Guide to the Gods, Heroes, Rituals, and Beliefs*, Oxford University Press, Oxford, 2001.

Jón Hnefill Aðalsteinsson, "Sæmundr Fróði: a medieval master of magic", *Arv: Nordic Yearbook of Folklore*, 1994, ss. 117 – 132

Neil S. Price, *The Viking Way: Religion and War in Late Iron Age Scandinavia*, Oxbow Books, Barnsley, 2002.

Petra Mikolić, *The God-semantic Field in Old Norse Prose and Poetry: A Cognitive Philological Analysis*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Institut for lingvistiske og nordiske studier, Norveç, 2013

Selahattin Özkan, Grikk(j)ar and Grikkland in Viking Rune-Stones, *Proceedings Of III. International Cesme-Chios History, Culture and Tourism Symposium*, 03-04 November 2016, s. 145 - 165

Paul Rhys Mountfort, *Kadim Viking İrfânı: İskandinav Runik Alfabesi*, Çev: Araksi Büyüктаşçıyan, Ayna Yayınevi, İstanbul, 2012.

R.H. Whiticbeck, The Influence of Geographical Environment upon Religious Beliefs, *Geographical Review*, Cilt: 5, Sayı: 4, 1918, s. 316 - 324

Renata Maria Rusu, "Yggdrasil and the Norns – or Axix Mundi and Time", *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Philologia*, Cilt: LIII, Sayı: 2, 2008, s. 85 - 97

Rudolf Simek, *Dictionary of Northern Mythology*, Translated by Hall, Angela. D.S. Brewer. Boydell & Brewer, Woodbridge, 2007.

Sivert N. Hagen, "On the Origin of the Term Edda", *Modern Language Notes*, Cilt: 19, Sayı: 5, 1904

Sivert N. Hagen, "The Origin and Meaning of the name Yggdrasil", *Modern Philology*, Cilt: 1 Sayı: 1, s. 57 - 69, 1903.

Stefanie von Schnurbein, "Function of Loki in Snorri Sturluson's Edda", *History of Religions*, Cilt: 40, Sayı: 2, 2000, ss. 109 - 124